

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra policejních činností

**Trestná činnost cizinců na území České republiky v návaznosti
na nelegální migraci**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Criminal activity of foreigners on the territory of the Czech republic in
connection with illegal migration

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

JUDr. Miloslav Smetana

AUTOR PRÁCE

Martin Záleský

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 5.3.2024

.....

Martin Záleský

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval svému vedoucímu práce panu JUDr. Miloslavu Smetanovi, za vstřícný přístup, cenné rady a pomoc při zpracování bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku trestných činů cizinců na území České republiky v návaznosti na nelegální migraci. Úvodní část práce vymezuje základní pojmy migrace společně s představením historického vývoje. V další kapitole jsou představeny dvě základní charakteristiky migrace, a to legální a nelegální. Navazující kapitoly jsou zaměřeny na popis právního řádu České republiky a právního řádu Evropské unie. Na toto navazuje charakteristika základních pojmů trestných činů, které souvisejí s nelegální migrací. Dále jsou zde vyjmenované trestné činy a jejich charakteristika v návaznosti na naplnění skutkové podstaty těchto činů. Cílem práce je analyzovat statistiky nelegální migrace a počty spáchaných trestných činů, v návaznosti na nelegální migraci, a odpověď na otázku, zda trestná činnost páchána v důsledku nelegální migrace ovlivnila nárůst kriminality na našem území.

KLÍČOVÁ SLOVA

Migrace * migrant * cizinec * legální migrace * nelegální migrace * kriminalita cizinců * tranzitní země

ANNOTATION

The bachelor's thesis focuses on the issue of criminal offenses committed by foreigners in the territory of the Czech Republic in connection with illegal migration. The introductory part of the thesis defines the basic concepts of migration together with the presentation of the historical development. In the next chapter, two basic characteristics of migration are presented, namely legal and illegal. Subsequent chapters are focused on the description of the legal order of the Czech Republic and the legal order of the European Union. This is followed by a description of the basic concepts of criminal acts that are related to illegal migration. Furthermore, there are listed criminal acts and their characteristics in connection with the fulfillment of the facts of these acts. The aim of the work is to analyze the statistics of illegal migration and the number of crimes committed, as a result of illegal migration, and the answer to the question of whether criminal activity committed as a result of illegal migration influenced the increase in crime in our territory.

KEYWORDS

Migration * migrant * foreigner * legal migration * illegal migration * crime of foreigners * transit country

Obsah

Úvod.....	8
1 Vymezení základních pojmů	10
1.1 Migrace	10
1.2 Migrant	10
1.3 Cizinec	11
2 Historický vývoj migrace.....	12
2.1 Příčiny a důvody migrace v minulosti a současnosti	12
3 Druhy migrace.....	14
3.1 Legální migrace.....	14
3.2 Nelegální migrace	15
3.3 Návrátová politika.....	16
3.4 Tranzitní nelegální migrace	18
3.5 Kompenzační opatření	18
4 Právní řád České republiky	20
4.1 Právní řád Evropské unie	21
4.2 Právní úprava pobytu cizinců na území České republiky	23
5 Vládní orgán zabývající se migrací	27
5.1 Vládní organizace	27
6 Základní pojmy trestných činů.....	29
6.2 Trestní odpovědnost osoby	30
6.3 Osoba pachatele	30
6.4 Kriminalita	31

6.4.1 Kriminalita cizinců	31
6.5 Druhy kriminality související s nelegální migrací	35
6.6 Úprava trestných činů spojených s migrací v trestním zákoníku	36
6.6.1 Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice	36
6.6.2 Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky	42
6.6.3 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání.....	44
6.6.5 Trestný čin obchodování s lidmi	49
6.6.6 Neoprávněné zaměstnávání cizinců	49
7 Zhodnocení vlivu migrační vlny v roce 2022 na kriminalitu	51
7.1 Nelegální migrace a obchodování s lidmi.....	51
7.2 Cizinci a organizovaný zločin na území České republiky	52
7.3 Porovnání nelegální migrace na území České republiky	53
7.4 Podíl cizinců na celkovém počtu spáchaných trestných činů a trestně stíhaných osob 2015–2022	56
7.5 Porovnání trestných činů cizinců při nelegální migraci.....	57
Závěr.....	60
Seznam použité literatury a dalších zdrojů.....	62

Úvod

Pro moji bakalářskou práci jsem si zvolil téma „Trestná činnost cizinců na území České republiky v návaznosti na nelegální migraci“. Jsem zaměstnán u Policie České republiky, kde sloužím na Odboru cizinecké policie, na oddělení dokumentace. Náplní mé práce je prověřování trestných činů cizinců spáchaných na území České republiky ve vymezeném rozsahu. Důvodem vybrání tohoto tématu bylo prohloubení znalostí dané problematiky, s motivací k hlubšímu zkoumání a přenesení výsledků do praxe. Migranti, kteří překračují státní hranice bez platných povolení mají určitým způsobem vliv na společnost, bezpečnost a ekonomiku. Česká republika se v současné době potýká s nárůstem nelegální migrace, státních příslušníků třetích zemí, která ve většině případů spočívá v tranzitu přes území, protože nejsme cílovou destinací. V důsledku velkého příchodu cizích státních příslušníků na naše území, je možný předpoklad zvýšené bezpečnostní hrozby. Tato hrozba se týká páchaných trestných činů, a to nejen těch, které jsou páchany v důsledku nelegální migrace, jako je například organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice.

Má práce je rozdělena do šesti hlavních kapitol. První kapitolou budou vymezeny základní pojmy typické pro migraci, v podobě představení pojmu migrace, její charakteristika a důvody vzniku. Dalším důležitým aspektem je koncepce výrazu migrant a cizinec.

Druhá kapitola bude rozdělena na historický vývoj migrace, její příčiny a důvody, které jí provází od minulosti do současnosti.

Třetí kapitola představí druhy migrace, kde budou vyčleněny její dvě základní části. První část se bude věnovat legální migraci a druhá část nelegální migraci, kde budu vycházet z literární rešerše.

Čtvrtá a pátá kapitola bude zaměřena na popis právního řádu České republiky a právního řádu Evropské unie. Tyto dva právní řády na sebe navazují, co se týče implementace práva Evropské unie do vnitrostátního práva. Příchodem České republiky do Evropské unie byly přijaty primární a sekundární smlouvy, kterými jsme vůči společenství vázáni.

Šestá kapitola bude charakterizovat základní pojmy trestných činů, dle trestního zákoníku, a společně s tím kriminalitu cizinců. V této souvislosti budou vymezeny a popsány trestné činy, vztahující se k nelegální migraci. Jednat se bude o výčet trestných činů, které jsou orientovány na přeshraniční aktivity, včetně činnosti převaděčských skupin a organizátorů nelegálního překročení státní hranice. V této souvislosti naplnění skutkové podstaty trestných činů, která bude u jednotlivých skutků rozdělena.

Cílem mé bakalářské práce bude analyzovat statistiky nelegální migrace, kde využiji údaje cizinecké policie, která je věcně příslušná k řešení této problematiky. Dalším využitím metody komparace budou počty spáchaných trestných činů cizinců v období let 2022 a 2023. Tímto porovnáním bude zkoumáno, zda přílivem nelegálních migrantů dochází k navýšení počtu trestných činů. Také je třeba získání odpovědi na otázky, zda trestná činnost spojená s nelegální migrací představuje bezpečnostní hrozbu a jestli přispěla k navýšení kriminality na území České republiky.

1 Vymezení základních pojmů

V této kapitole je charakterizován pojem migrace, migrant a cizinec. Pojem migrace popisuje děj, při kterém dochází k přesunu jednotlivce či skupiny lidí z jednoho místa na druhé. Ovšem pro takové jednání, je třeba ustanovit osobu, která takové jednání či postavení naplňuje, a to je migrant a cizinec.

1.1 Migrace

Pojem migrace charakterizuje určitý děj, který představuje přesun jednotlivců, nebo skupin z jedné části daného regionu, nebo země, do jiné. Tento přesun je v převážné většině prováděn pohybem lidí překračující státní hranice států. Z čehož vyplývá, že se může jednat o jev vnitrostátní, tak mezinárodní. Dané migrační pohyby mají mnoho faktorů, kterými jsou ovlivněny jejich nositelé, ať už je to důsledek válečného konfliktu, kdy z hlediska bezpečnosti lidé opouštějí své domovy a posléze i zem, která byla jejich rodnou. Dalším faktorem může být vznik přírodních katastrof, které nejsou lidsky ovlivnitelné, jakožto i klimatické podmínky, nedovolující v dané lokalitě, či zemi nadále setrvat. Každý stát, každá země má své podmínky, kterými se obyvatelé musejí řídit, ale ne vždy se s tím dokážou sžít, a to je další důvod, který je vede k odchodu do jiné země. Často odcházejí do ekonomicky, sociálně, či zdravotnický vyspělejší země, kde mají vidinu lepšího života, ale i oporu v uplatnění svých práv a svobod.¹

1.2 Migrant

Termín migrant je obecně popisován jako osoba, která se přemístila či přestěhovala z místa svého obvyklého pobytu, což může znamenat jak trvale, tak přechodně, a překročila státní hranice ať už z jakéhokoliv důvodu, který ho k tomuto rozhodnutí vedl. Můžeme tento pojem definovat také z oblasti práva, kde

¹ SMETANA, Miloslav. *Činnost cizinecké policie I: stav k 1. září 2021*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2021. s. 71. ISBN 978-80-7251-526-4.

tato osoba spadá do určité právní kategorie lidí. Pojem migrant lze také charakterizovat jako osobu, která překročila hranice jednoho státu a zůstala na území jiného státu po určitou dobu. Rozdělení je zde možné chápat ve dvou vztazích osoby k danému území, a to tak, že na tuto osobu můžeme pohlížet jako na legálního, nebo nelegálního migranta. Toto rozdělení je zakotveno ve stanovených právních normách, kde jsou uvedeny podmínky a důvody pro zařazení osoby do dané kategorie.

1.3 Cizinec

Za cizince je považován člověk, který má příslušnost k jinému státu, zemi či národu. Z platného zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky vyplývá pojem cizinec, jako fyzická osoba, která není státním občanem České republiky.²

² KÖRBL, Hugo. *Zákon o státním občanství České republiky: komentář*. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. s. 48. ISBN 978-80-7400-736-1.

2 Historický vývoj migrace

Níže popsany historický vývoj migrace ukazuje a přibližuje dobu, ve které tento přesun lidí začal a jaký byl důvod opuštění místa pobytu.

2.1 Příčiny a důvody migrace v minulosti a současnosti

Historicky se dá říct, že migrace z hlediska jejich příčin se dá rozdělit do několika skupin, které stály za zrodem přesunu osob z jednoho místa na druhé.³

Jedním hlediskem je vnitřní kolonizace. Tento pojem naznačuje, že vlivem přesídlování lidí se podařilo to, že v současné době lidstvo obývá téměř celý zemský povrch. Tím se vytvořil světový systém, který byl součástí globalizace. Některé země úmyslně vyvolaly migraci, jejichž účelem byla kolonizace. Tímto se buď přímo, nebo nepřímo podílely na zalidňování planety a tím vytvořené globalizační tendence. Nejdříve se jednalo o vlastní území a poté se exportovaly za hranice svého státu. V prvopočátku letopočtu probíhaly značné migrační přesuny, jak jednotlivců, tak skupin lidí, které se stali počátkem mnohých evropských národů, jako Slované, Hunové či Germáni. Středověk a novověk je zapsán v historii jako doba, kdy probíhala organizovaná migrace, která měnila etnické a náboženské složení obyvatel rozsáhlých obývaných míst.

Ve 13 století se české pohraničí začalo osídlovat obyvatelstvem, které bylo považováno, a vnímáno jako německé, i když původ těchto obyvatel nebyl pouze z německých spolkových zemí, ale jednalo se i o obyvatele Belgie, Švýcarska, Rakouska a Francie. Tyto přesuny historicky dali konkrétnější podobu dnešní Evropy, jak ji známe.

Migrační pohyb měl vliv na těžbu nerostných surovin a následným rozvojem řemesel a obchodu, jež se stal obživou pro mnoho lidí, kteří zde našli svá budoucí útočiště, jak pro sebe, tak své rodiny.

³ UHEREK, Zdeněk; HONUSKOVÁ, Věra; OŠTÁDALOVÁ, Šárka a GÜNTER, Vladislav. *Migrace: historie a současnost*. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. s. 13. ISBN 978-80-905942-9-6.

Dalším mezníkem v novodobé historii střední Evropy a českých zemí výrazným způsobem ovlivnila třicetiletá válka, a to v roce 1618 až 1648, která vznikla v důsledku rozporu římskokatolické církve a koalicí reformačních církví. K boji došlo na území dnešního Nizozemska, Francie, Rakouska, Německa, Dánska, a i v českých zemích. Vlivem války došlo k značnému poklesu obyvatel a jejich přesídlení. Toto se nevyhnulo ani českým zemím, kde vlivem války došlo k poklesu obyvatel, a to až o jednu třetinu.

Evropa zažila také přesídlení obyvatel vlivem výboje osmanské říše z území dnešního Turecka do Evropy v polovině 14. století.

V novodobé historii měla migrace pro Evropu zásadní význam pro objevení Amerického kontinentu a jeho postupné osídlování. V 18. a 19. století se stala města vyhledávaným cílem venkovského obyvatelstva, vzhledem k rozvoji průmyslu a obchodu, sociálních vrstev, kulturních a ekonomických směrů. Válkou zdevastovaná Evropa se po roce 1945 postupně zařadila mezi vyspělé regiony, které přilákali příliv lidí, kteří se zde usazovali a tím se v novodobé historii vymezila migrace do takzvané pozitivní.

Nedílným vývojem migrace se stal rok 1989, konkrétně se jednalo o příliv cizinců z východu, do západních zemí Evropy. Tato doba představovala příchod cizinců, kteří by se dali rozdělit do dvou kategorií. Na jedné straně ti, kteří zde chtěli pracovat a na druhé straně ty, co zde chtěli zažádat o azyl.

Před rokem 1989, se jednalo o migraci ve velké míře spíše řízené. Nic méně po roce 1989, bylo odstraněno mnoho překážek pro přicestování do tehdejší Československé republiky. Ať už se jednalo o možnost přicestovat, bez vízové povinnosti, tak se dočkalo i změn v prodlužování pobytu či změně jeho účelu na území Československé republiky.

Současná doba je co do diskuse migrace rozdělena do dvou skupin, kdy v jedné jsou to uprchlíci a druhé ekonomičtí migranti.

3 Druhy migrace

Migrace se rozděluje na dva základní druhy, které jsou v této kapitole popsány. Jedná se o legální migraci a nelegální migraci. Jsou to dva rozdílné jevy, mající každý svá pravidla pro jejich definici. V dalších odstavcích jsou tyto pojmy charakterizovány.

3.1 Legální migrace

Legální migrace je proces řízeného a státem kontrolovatelného přistěhovalectví. Jsou nastavena pravidla, za kterých je možné vstoupit na území daného státu a tyto podmínky jsou státem vynucované. Pro vstup na území daného státu, který je cílovou zemí, je třeba, aby osoba překračující státní hranice, byla vlastníkem platného cestovního dokladu opatřený potřebným vízem a splňují další podmínky pro vstup, nebo vlastní platné povolení k pobytu. Legální migrace považována za žádoucí, regulována státem, a to z důvodu toho, že se tyto osoby podílejí na ekonomické prosperitě. Jsou zde legálně přihlášení k pobytu na území a splňují další podmínky k pobytu na území. Tento pohyb je zaznamenán a kontrolován službou cizinecké policie. Významným prvkem je migrace pracovní. V České republice jsou průmyslové oblasti, kde tito cizinci nacházejí uplatnění na trhu práce a podílejí se svojí činností na rozvoji těchto průmyslových zón. Tyto průmyslové zóny jsou mnohdy závislé na pokrytí pracovních míst cizinci. Nedílnou součástí jsou také sezónní zaměstnání zahraničních pracovníků, ať jsou to práce v sektoru zemědělství, pohostinství, cestovního ruchu, sekundární výroba pro průmysl a další.

Rok 2012 České republice přinesl projekty tzv. ekonomické migrace, na které se podíleli orgány státní správy. Projekt představuje systém podpory migrace cizinců ze třetích zemí. Dnešní doba je na těchto pracovnících ze třetích zemí závislá, a pro to se soustředí na cílovou skupinu těchto pracovníků, kteří jsou potřebnou součástí daného systému pracovních pozic.

Od roku 2015 jsou tyto projekty schvalovány vždy usnesením vlády. Je to systém, který zjednodušuje a urychluje schvalovací proces pro vyřizování pracovních povolení a pobytových statusů pro cizince třetích zemí.⁴

3.2 Nelegální migrace

Nelegální migrace je proces neřízeného, nelegálního přistěhovalectví, a je dána porušením právních norem a předpisů států. V České republice se nelegální migrace týká především občanů třetích zemí, kteří překračují hranice státu bez potřebného povolení a dokumentů, dále kteří pozbyli platnosti podmínky pro pobyt, kde například uplynula doba platnosti víza nebo povolení k pobytu. Nelegální migrace je jev, kdy nelze přesně odhadnout její další vývoj a míru, v jaké bude provedena. V takovou chvíli, je třeba se soustředit na potírání nelegální migrace ve vztahu k návratům cizinců, kteří nelegálně pobývají na našem území. Do této charakteristiky patří také to, že cizinci ze třetích zemí používají k prokazování totožnosti padělané, či pozměněné doklady a na to jsou vázané i některé druhy přeshraniční trestné činnosti. Například tranzitní nelegální migrace a pobytová nelegální migrace.

V současné době se jedná o fenomén, který ovlivňuje a do značné míry ohrožuje vnitřní bezpečnostní situaci. Proto, jsou důležitá opatření, která v potírání nelegální migrace jsou zásadními tématy v rámci migrační politiky.

Česká republika je v návaznosti na nelegální migraci vázána směrnicemi, smlouvami a zákony, které opravňují k řešení nelegální migrace na území České republiky a dalších zemí Evropské unie.⁵

⁴ UHEREK, Zdeněk; HONUSKOVÁ, Věra; OŠŤÁDALOVÁ, Šárka a GÜNTER, Vladislav. *Migrace: historie a současnost*. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. s. 81. ISBN 978-80-905942-9-6.

⁵ Ministerstvo vnitra ČR. *Nelegální migrace v České republice-aktuální informace o migraci*. Online. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nelegalni-migrace-v-ceske-republice.aspx>. [citováno 2024-02-05].

Příkladem jsou například směrnice:⁶

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008, o společných normách a postupech v členských státech při navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí
- směrnice Rady 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004 o povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou obětmi obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví, a kteří spolupracují s příslušnými orgány
- směrnice Rady 2001/40/ES ze dne 28. května 2001 o vzájemném uznávání rozhodnutí o vyhoštění státních příslušníků třetích zemí
- směrnice Rady 2002/90/ES ze dne 28. listopadu 2002, kterou se definuje napomáhání k neoprávněnému vstupu, přechodu a pobytu
- směrnice Rady 2003/110/ES ze dne 25. listopadu 2003 o pomoci při tranzitu za účelem vyhoštění leteckou cestou

Dalšími důležitými zákony, které upravují podmínky vstupu cizince na území České republiky a v návaznosti na migraci také zákon o ochraně státních hranic proti jejich nedovolenému překračování, jsou:

- zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky
- zákon č. 191/2016 Sb., o ochraně státních hranic

3.3 Návratová politika

Návratová politika se skládá ze souboru pravidel a postupů, které se týkají navrácením nelegálních migrantů do jejich země původu, nebo do země, kde mohou legálně pobývat. V České republice se návratová politika řídí zákonem

⁶ SMETANA, Miloslav. *Činnost cizinecké policie I: stav k 1. září 2021*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2021. s. 69. ISBN 978-80-7251-526-4.

o pobytu cizinců na území České republiky, a to konkrétně ustanovením zákona č. 326/1999 Sb., a Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES.

Návratová politika je jedním hlavních prvků, která se podílí na řízení migračních proudů v Evropské unii. Směrnice Evropského parlamentu a rady 2008/115/ES stanovuje společné normy a postupy pro navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí na území členských států Evropské unie.⁷ Cílem této směrnice je zajištění účinnou a humánní návratovou politiku, jako nezbytnou složku řízené migrační politiky. Stanovuje společná pravidla platná při navrácení státních příslušníků třetích zemí, kteří nesplňují, nebo přestali splňovat podmínky vstupu, pobytu nebo bydliště na území členských států Evropské unie. Společně s tím stanoví i procesní ochranu a podporuje dobrovolný návrat nelegálních migrantů.

Pravidla vnitrostátní návratové politiky se liší v závislosti na konkrétní členské zemi Evropské unie. Obecně se však stanovují postupy a podmínky návratu migrantů do jejich země původu. Členské státy by měly zajistit, aby se ukončení neoprávněného pobytu státních příslušníků třetích zemí provádělo ve spravedlivém řízení. V souladu s obecnými zásadami práva Evropské unie by rozhodnutí podle této směrnice měla být přijímána individuálně a měla by být založena na objektivních kritériích, a měly by se tudíž zohlednit i jiné skutečnosti než samotný neoprávněný pobyt. Je třeba zdůraznit, že pro usnadnění procesu navrácení je třeba dvoustranných dohod i dohod na úrovni Společenství se třetími zeměmi o zpětném přebírání osob. Předpokladem pro zajištění návratu je mezinárodní spolupráce se zeměmi původu ve všech fázích procesu navrácení.

⁷ EUR-Lex. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí*. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32008L0115>. [citováno 2024-02-10].

3.4 Tranzitní nelegální migrace

Tranzitní nelegální migrace je proces, na jehož základě osoby překračují území státu, bez úmyslu v něm zůstat. Tyto osoby pouze tranzitují do země, kterou si stanovily za svoji cílovou. Tedy na území tranzitujícího státu nepobývají dlouhodobě, ale jen po dobu samotného přejezdu. S touto cestou je mnohdy spojeno i riziko, kterému jsou tyto osoby vystaveny. Už jen samotné cestování může být nebezpečné, nehledě na to, že v mnohých případech jsou vystaveni vykořisťování.

Země, které jsou tranzitní často provádí kontroly na státních hranicích z důvodu omezení nelegální migrace. Tato činnost zahrnuje sledování vývoje migrace a spolupráce s členskými státy Evropské unie. Jedno ze základních opatření ze strany Policie České republiky, je dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic České republiky. Tuto činnost zajišťují útvary služby cizinecké policie, Ředitelství služby cizinecké policie a odbory cizinecké policie krajských ředitelství, na základě ustanovení zákona č. 191/2016 Sb., o ochraně státních hranic.

3.5 Kompenzační opatření

Po zrušení kontroly na vnitřních hranicích, bylo třeba přijmout nová opatření, týkající se vnitřní bezpečnosti a zabezpečení veřejného pořádku členských států.

Reakcí na rušení kontrol na vnitřních hranicích bylo zavedení kompenzační dohody. Členské státy, které jsou součástí schengenského prostoru, nebo státy přistupující do schengenského prostoru a zrušili kontroly na vnitřních hranicích, jsou nuceni přijmout tato opatření.

Kompenzační opatření měla stanovený cíl, a tím bylo zajištění vnitřní bezpečnosti a zabezpečení veřejného pořádku členských států. Důležitým se stalo předcházení přeshraniční trestné činnosti, její odhalování a zamezení. To mělo zajistit svobodu, bezpečnost a právo evropského prostoru.

Aby bylo možné kompenzační opatření převést do praxe, bylo zapotřebí sjednotit pravidla na zastupitelských úřadech v zemích původu nelegální migrace

a tranzitních zemích. Další částí opatření je kontrola a ostraha na vnější schengenské hranice a s tím související úkoly, které jsou třeba pro minimalizování nelegální migrace.⁸

Nedílnou součástí je mezinárodní spolupráce podílející se na ochraně vnějších hranic a mezinárodní policejní spolupráce. Do této kategorie, mimo jiné patří spolupráce s agenturou Evropské pohraniční a pobřežní stráže (FRONTEX), a spolupráci s mezinárodní organizací pro migraci (IOM) a dalšími.

Posledním okruhem kompenzačního opatření je činnost každého členského státu schengenského prostoru spočívající v provádění pobytových kontrol cizinců a opatření proti nelegální migraci.

⁸ SMETANA, Miloslav. *Činnost cizinecké policie I: stav k 1. září 2021*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2021. s. 92. ISBN 978-80-7251-526-4.

4 Právní řád České republiky

Právní řád České republiky lze stručně charakterizovat jako obsah souborů, zákonů a platných právních předpisů, které stanovují pravidla chování občanů a institucí v zemi. Nedílnou součástí právního systému je ústava České republiky, která stanovuje základní práva a povinnosti občanů. Dále jsou zde zákony, nařízení a směrnice, které upravují například trestní právo, občanské právo, pracovní právo a další související odvětví.

Právním řádem České republiky je uspořádaný systém pramenů práva, který je platný v České republice, nebo je součástí mezinárodního společenství. Právní řád je v podstatě druh právní kultury, a je založen na psaném právu, jenž obsahuje právní předpisy, ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy jimiž jsme vázáni na základě souhlasu Parlamentu České republiky, dále nálezy Ústavního soudu, na jejichž základě Ústavní soud zrušil právní předpis, nebo jeho určitou část. České právo obsahuje několik kategorií, které jsou seřazeny dle své významnosti a síly do několika předpisů.

Právní řád můžeme rozdělit do dvou rovin oblastí, které jeho právní normy jednotlivě upravují. Jako první je zde druhová kategorizace, pod kterou si například představíme právo veřejné a právo soukromé, konkrétněji pak právo ústavní, trestní a další. Ve druhé rovině právního řádu si představme oblast, která stanoví právní sílu legislativních předpisů. Právní síla je dělena na tři základní části v hierarchickém uspořádání jednotlivých norem, v návaznosti na právní předpis, který jakožto předpis vyšší právní síly má přednost před předpisem nižší právní síly, a to lze představit v podobě ústavní, zákonné a podzákonné. Dalším prvkem je členění teritoriální, tedy místní působností právních norem. Jedná se například o předpisy upravující území České republiky, nebo jeho části, kterými jsou jednotlivé kraje, jakožto celkem samosprávným.⁹

⁹ SMETANA, Miloslav. Činnost cizinecké policie I: stav k 1. září 2021. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2021. s. 61. ISBN 978-80-7251-526-4.

4.1 Právní řád Evropské unie

Právní řád Evropské unie je implementován do českého práva a toto právo má přednost před českým právem. Lze jej tedy stručně popsat tak, že pokud vznikne rozpor mezi vnitrostátním právem a právem Evropské unie, tak právo unijní je vždy nadřazené právu vnitrostátním.

Vnímáme tedy toto právo jako právo uplatňované v rámci Evropského společenství a později v rámci Evropské unie. Původem jsou tři samostatné smlouvy, a to ESUO, EHS a EURATOM. Jako první si představme Smlouvu o Evropském společenství uhlí a oceli ve zkratce jen ESUO. Tato smlouva je především známá spíše jako Pařížská smlouva, která byla podepsána dne 18. dubna roku 1951 a v platnost vstoupila dne 23. července roku 1952. Tato smlouva je významná tím, že poprvé v historii se šest evropských států dohodlo na tom, že budou usilovat o sjednocení.¹⁰

Dalšími významnými smlouvami byly smlouvy o Evropském hospodářském společenství (EHS) a smlouva o Evropském společenství pro atomovou energii, která byla uvedena pod zkratkou EURATOM. Znamé spíše jako Římské smlouvy, které byly podepsány dne 25. března roku 1957 a vstoupily v platnost dne 1. ledna roku 1958. Mezi prvních šest zemí, které podepsali tyto smlouvy byly Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Německo, Francie a Itálie. Cílem těchto smluv bylo vytvoření společného trhu, svobodě pohybu osob a zboží, kapitálu a služeb.¹¹

Další průlom do systému Evropského práva bylo podepsání Maastrichtské Smlouvy o Evropské unii. Ta byla podepsána dne 7 února roku 1992 v Nizozemsku a vstoupila v platnost dne 1. listopadu roku 1993.

Tato smlouva vnikla do systému Evropského práva a to zavedením tzv. třech pilířů, které tvoří strukturu Evropské unie. První pilíř charakterizuje Evropské

¹⁰SMETANA, Miloslav. *Cizinecká policie a evropské právo: přehled vybraných předpisů evropského práva upravujících cizineckou problematiku: stav k 1. září 2021*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2021. s. 11. ISBN 978-80-7251-509-7.

¹¹ Evropský parlament. *Prameny a práva Evropské unie*. Online. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/6/prameny-a-pusobnost-prava-evropske-unie>. [citováno 2024-02-10].

společenství (ES) a další dva pilíře upravují oblast spolupráce, a to konkrétně jako společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, spravedlnost a vnitřní věci.

Významným mezníkem je dále Amsterodamská smlouva, která vstoupila v platnost 1. května roku 1999. Tato smlouva významně doplňovala a novelizovala smlouvu o Evropské unii. Významně se podílela na změnách v oblasti justice a vnitřních věcí, společné zahraniční politiky a bezpečnostní politiky, zaměstnanosti a základních právech.

Do práva Evropské unie také je nutné zmínit smlouvu Niceskou, která byla vstoupila v platnost 1. února roku 2003. Cílem této smlouvy bylo mimo jiné připravit Evropu na další rozšíření o další státy, konkrétně se jednalo o deset států, mezi kterými byla i Česká republika.

Poslední smlouvou procesu evropského práva byla Lisabonská smlouva, která vstoupila v platnost 1. prosince roku 2009. Cílem této smlouvy byla reforma institucí Evropské unie a jejich fungování.

Shrnutím těchto smluv se dá říct, že orgány Evropské unie podle článku 288 Smlouvy o fungování Evropské unie vydávají nařízení, směrnice, rozhodnutí a doporučení a stanoviska.

Pro nařízení je charakteristické to, že se jedná o prostředek mající obecnou povahu a je závazný pro všechny členské státy. Na rozdíl od nařízení je zde směrnice, která je závazná pro určené státy společenství a stanovuje cíl, kterého má být dosaženo, ale jakým způsobem, to již nechává na vnitrostátních orgánech.

Dalším prostředkem pro výkon orgánů Evropské unie je rozhodnutí, které je svým obsahem závazné jen pro ty, kterým je určeno. Co se týče doporučení a stanovisek, tak ty lze chápat jako něco, co není právně závazné.

Úmluvy, které Českou republiku zavazují k jejich plnění, lze například zmínit úmluvy, které zasahují do mnoha odvětví práva. Z hlediska cizineckého práva je zde například Úmluva o právním postavení uprchlíků ze dne 28.července 1951, na kterou navazuje Protokol o právním postavení uprchlíků ze dne 31.ledna 1967 č.208/1993 Sb., a Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti č. 108/2004 Sb..

4.2 Právní úprava pobytu cizinců na území České republiky

Právní úprava pobytu cizinců prošla určitým vývojem, který byl ovlivněn přípravou České republiky na vstup do Evropské unie. Na základě příprav České republiky na vstup do Evropské unie, muselo postupně dojít k právní úpravě cizineckého režimu takovým způsobem, že vnitrostátní právo muselo být přizpůsobeno právu Evropské unie. S tím související přípravy na vstup České republiky do Schengenského prostoru, tedy také schengenským požadavkům.

Současný vývoj cizineckého práva je charakterizován stále vyšší propojeností na právní vztahy, které jsou upravované právem Evropské unie, se toto právo stává závazným pro všechny členské státy. Příkladem je vývoj a společné postupy například při posuzování osob žádajících o krátkodobá víza, rozsah třetích zemí, kterým odpadá vízová povinnost, ale také postup orgánů při odbavování cizinců třetích zemí na vnější schengenské hranici za využívání informačních systémů, kterými jsou SIS II, VIS, EES, EURODAC, ETIAS, EUROSUR.¹²

Co se týče právní úpravy pobytu cizinců na území České republiky je v současné době velké téma, které ovlivňuje život cizinců, kteří do České republiky přicházejí převážně za prací, studiem, rodinou a z dalších důvodů, které mohou mít ekonomický či bezpečnostní motiv.

¹² SMETANA, Miloslav. *Činnost cizinecké policie I: stav k 1. září 2021*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2021. s. 108. ISBN 978-80-7251-526-4.

Právní úpravou rozumíme oblast práva, která je založena na právní úpravě vnitrostátních zákonů, ale také na právech evropské legislativy a dalších mezinárodních smlouvách.

Pramenem cizineckého práva jsou v České republice právní předpisy z veřejného a správního práva. Jsou jimi zákony a podzákoné předpisy právního řádu České republiky, dále právo Evropské unie, jimiž jsou primární a sekundární smlouvy, mezinárodní smlouvy a judikáty jednotlivých soudů. Především se jedná o Evropský soud pro lidská práva, Soudní dvůr Evropské unie, Ústavní soud České republiky, Nejvyšší správní soud České republiky a Krajské soudy.

Mezi nejvýznamnější právní úpravy cizineckého režimu České republiky patří například:

- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v posledním znění
- ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení listin základních práv a svobod v posledním znění
- zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky v posledním znění
- zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění
- zákon č. 312/2001 Sb., o státních hranicích v posledním znění
- zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců v posledním znění
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky v posledním znění
- vyhláška č. 328/2015 Sb., kterou se provádí zákon o azylu a zákon o dočasné ochraně v posledním znění
- nařízení vlády č. 215/2017 Sb., o stanovení výjimek z vízové povinnosti a z osvobození od vízové povinnosti v posledním znění
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 Sb., o kodexu společenství o vízech (vízový kodex)

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 Sb., kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399, kterým se stanoví kodex unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (schengenský hraniční kodex)
- Česká republika přijala i další zákony, nařízení, směrnice a vyhlášky, které jsou nedílnou součástí vnitrostátního a mezinárodního práva upravujícího cizinecké právo.¹³

Na základě výše uvedeného, je tedy upraveno, že cizinec může pobývat a pohybovat se na základě různých povolení a podmínek stanovených jak vnitrostátním právem, tak tím mezinárodním, které jsou dané smluvně ve všech zemích společenství.

Základem této problematiky je zákon č. 326/1999 Sb., zákon o pobytu cizinců na území České republiky a dalších zákonů, které upravují další podmínky pro vstup, pobyt a pohyb cizinců překračující státní hranice České republiky a právní základ pro jejich pobyt na území.

Každý, kdo vstupuje na území členského státu Evropské unie, by se nejprve měl seznámit s právními normami, které jsou klíčové pro jejich další postup, a tedy legální pobyt. Jedná se vlastně o právní vztah, který je vázán na vstup a pobyt cizince v jednotlivých státech a úpravu vztahující se k poskytování práva mezinárodní ochrany, popřípadě dočasné ochrany. Navazující právní vztah charakterizuje i část, která se zabývá získávání státního občanství.¹⁴

¹³ SMETANA, Miloslav. Činnost cizinecké policie I: stav k 1. září 2021. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2021. s. 65. ISBN 978-80-7251-526-4.

¹⁴ ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení a provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha: Linde Praha, 2012. s. 84. ISBN 978-80-7201-887-1.

Česká republika disponuje mimo jiné i právním řádem, který konkrétněji upravuje postavení cizinců, který je upraven v dalších právních předpisech, jelikož se vztahují na oblasti, kde cizinec svá práva bude uplatňovat, a to dle oblastí státní správy a jejich působnosti. Jedná se například o již zmiňované zaměstnávání, nebo živnostenské podnikání, ale také vztahující se na obchodní právo a studium. Pro dodržování určitého právního vztahu je zde také odpovědnost cizinců, co se týče trestní odpovědnosti a její nedílná součást přestupková odpovědnost, které jsou odvislé od míry společenské škodlivosti.

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky je klíčovým právním předpisem, který upravuje vstup, pobyt a vycestování cizinců na území České republiky. Tento zákon stanoví celou řadu podmínek, které jsou cizinci povinni splnit, pokud se chystají legálně vstoupit, pobývat a vycestovat z území České republiky. Také vymezuje působnost orgánů, jako je například Policie České republiky, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo zahraničních věcí, specifické pro oblast cizineckého práva.¹⁵

¹⁵ VLČKOVÁ, Alena. *Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a související předpisy (s výkladem): právní úprava k 1.8.2003*. Praha: Eurounion, 2003. s. 39. ISBN 80-7317-024-8.

5 Vládní orgán zabývající se migrací

Orgánem České republiky zabývající se migrací, je Odbor azylové a migrační politiky, jakožto složkou Ministerstva vnitra v oblasti mezinárodní ochrany cizinců.

5.1 Vládní organizace

Odbor Azylové a migrační politiky ve zkratce jen OAMP, je organizačním článkem Ministerstva vnitra věnující se oblasti mezinárodní ochrany, vstupu a pobytu cizinců, koordinaci integrace cizinců, mezinárodní a evropské spolupráci v oblasti azylu, migrace a schengenské spolupráci.¹⁶

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, je organizační složkou státu. Tato organizace provozuje přijímací střediska, pobytová střediska, integrační azylová střediska a zařízení pro zajištění cizinců.

Přijímací střediska se nacházejí v tranzitním prostoru mezinárodního letiště Praha – Ruzyně a Zastávka v Jihomoravském kraji.

Toto středisko slouží k ubytování nově příchozích žadatelů o mezinárodní ochranu, a to až do doby ukončení základních vstupních činností. Činnosti, které jsou pro takové středisko stěžejní, čímž je v první řadě identifikace totožnosti osoby, která na místo dostavila. Poté je další úkon, a to zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany, po kterém následuje vstupní pohovor a sociální šetření a vstupní zdravotní prohlídka.

Další organizací je Pobytové středisko, které je určeno k ubytování žadatelů, kteří již absolvovali již zmiňované přijímací procedury v zařízení Přijímacího střediska, a zde jsou žadatelé ubytováni po dobu probíhajícího řízení o udělení mezinárodní ochrany. Na území České republiky, jsou tato střediska lokalizována v Kostelci nad Orlicí, Havířově a Zastávce.

¹⁶ Ministerstvo vnitra ČR. *Struktura odboru azylové a migrační politiky*. Online. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/struktura-odboru-azylove-a-migracni-politiky.aspx>. [citováno 2024-02-10].

Zde již mají žadatelé možnost toto zařízení svévolně opouštět, nebo mohou využít možnosti, kterou toto středisko nabízí, a tím je pobyt v soukromí.

Další součástí systému zabývající se problematikou azylu, je Integrovaný azylový středisko. Toto středisko je určeno pro osoby, kteří již mají přiznanou mezinárodní ochranu a vstoupily do Státního integračního programu a požádaly o dočasné ubytování v tomto zařízení.

Doba, po kterou zde mohou být ubytováni, je stanovena na maximální dobu v trvání osmnácti měsíců. Během této doby je zde program, který se soustředí na osvojení českého jazyka a pomoc při získání bydlení v České republice, tedy i možnost uplatnění se na trhu práce.

Tato integrační střediska najdeme v Jaroměři, v Královéhradeckém kraji, Předlicích, Brně a v Havířově.

Pokud je cizinec, dle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky zajištěn Cizineckou policií a jsou zde splněny zákonné podmínky, tak je cizinec umístěn do Zařízení pro zajištění cizinců.

Toto zařízení primárně slouží k zajištění cizinců, kterým bylo cizineckou policií vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění a o zajištění.

V podstatě se jedná o cizince, kteří se dopustili protiprávního jednání, a toto zajištění je nezbytné pro ztotožnění, protože se může jednat o osobu, která vstoupila na území České republiky bez platného dokladu.

Tyto zařízení jsou umístěné v Bělé pod Bezdězem, Vyšních Lhotách a v Bálkové.

6 Základní pojmy trestných činů

Další částí je téma, které charakterizuje trestné činy cizinců, a také pojmové vymezení související s trestným činem.

6.1 Trestný čin

Pojem trestného činu vychází z formálního pojetí, kdy v tomto smyslu nelze chápat trestný čin pouze jako popis znaků charakterizující trestný čin, jelikož z hlediska jeho vymezení je ho třeba posuzovat, jako čin společensky škodlivý. Povaha a závažnost činu, které jsou významné pro určení společenské škodlivosti a její míry, se posuzuje za pomoci hledisek, uvedených v § 39 odst. 2 trestního zákoníku, pro stanovení druhu a výměry trestu.

Trestný čin je vymezen v zákoně č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Tento definuje, že „*trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně*“. Tedy z této definice je patrné, že trestný čin a jeho výklad, je přesně definován jen v trestním zákoníku.¹⁷

Trestný čin je považován za trestný, pokud vykazuje znaky konkrétních trestných činů, které jsou výslovně uvedeny v tomto zákoně. Jedná se tedy o protiprávní jednání, za jehož spáchání hrozí pachateli trest. Konkrétní trestné činy jsou stanoveny v tomto zákoně a tento také stanovuje druh a výměru trestu.

Trestným činem se dle § 111 trestního zákoníku rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu dle § 20, pokus trestného činu dle § 21, organizátorství, návod a pomoc dle § 24 trestního zákoníku.

Také stanovuje vymezení pojmu spáchaného osobou mladistvou, a tím je provinění.

¹⁷ *Trestní právo: (soubor zákonů)*. 2016. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 52. ISBN 978-80-7380-900-3.

Dále je třeba zmínit, že trestní zákoník vytyčuje odpovědnost za trestné činy, jako subjektivní stránku trestného činu, a ten se dále dělí na obligatorní znak, což je povinný znak, a to zavinění. Ten určuje, že „*k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že stačí zavinění z nedbalosti*“.

6.2 Trestní odpovědnost osoby

Teorie trestního práva hmotného používá k označení osoby, která spáchala trestný čin, dvou pojmů, a to pachatel dle § 22, a subjekt dle § 114 trestního zákoníku. Rozdílnost spočívá v jejich obecnosti či specifčnosti a dále ve stanovení podmínek, za kterých může být osoba pachatelem trestného činu, či subjektem skutkové podstaty trestného činu. Jeho správné pochopení a řešení má význam pro právní kvalifikaci skutku.

6.3 Osoba pachatele

Co se týče osoby pachatele, je třeba si nejprve tento pojem definovat. Přesnou definici osoby pachatele nalezneme uvedenou v trestním zákoníku, tedy v zákoně č. 40/2009 Sb..

Dle ustanovení § 22 trestního zákoníku vyplývá následující: „*Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná*“.

„*Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala*“.¹⁸

¹⁸ ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. s. 375. ISBN 978-80-7400-807-8.

Pachatelem může být osoba fyzická, v době spáchání trestného činu příčetná a dovršila 15 rok svého věku. Trestně odpovědným pachatelem je ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu, nebo jeho pokusu i přípravy, je-li trestná, ale i účastník. Pachatelem trestného činu je také ten, kdo se na trestný čin připravuje, a kdo se o trestný čin pokusí. Také spolupachatel i účastník. Osobou mladší 15 let, je ten, kdo nedovršil v době spáchání činu patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný a v trestním zákoně je to definováno, jako čin jinak trestný.

6.4 Kriminalita

Pojmové vymezení kriminality pochází z latinského slova „criminalis“, což v překladu znamená zločinný, též zločinnost. Tento pojem vymezuje platné trestní právo, které také určuje společensky škodlivé chování.

Kriminalitou rozumíme veškeré chování, tedy sociálně patologických jevů, naplňující znaky trestného činu, dělených do kategorií, kterými jsou například sociální patologie a sociální deviace.

Každá doba, stát a společnost má různou definici toho, co považuje za trestný čin. Pokud se zaměříme na základní rysy toho, co je příčinou páchaní trestných činů a jejich následné objasňování, tak prokazatelným a zásadním způsobem, se na tomto jevu spolupodílí i struktura demografická a socio profesní kategorie pachatelů.

6.4.1 Kriminalita cizinců

Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM), byl v roce 2023 proveden výzkum, který zkoumal, jaký názor má společnost na kriminalitu cizinců na území České republiky. Protože kriminalita cizinců je tématem, které nás v současné době mediálně obklopuje. Bylo zjišťováno, zda se veřejnost o toto téma zajímá a jaký zastává názor, či jaký z této problematiky má pocit. Je to jev, veřejností mnohdy podceňovaný, nic méně je zde jeden z možných ovlivňujících faktorů, a tím jsou média.

Pokud část veřejnosti o danou problematiku nezajímá, je možné, že se bude spíše přiklánět k názoru mnohých, kteří jsou tímto druhem získávání informací ovlivněni.

Tímto výzkumem bylo osloveno více než jeden tisíc respondentů, kteří se vyjadřovali k otázce kriminality cizinců. Tento průzkum je prováděn každoročně v určité období a tím je měsíc březen.

Tento výzkum ukázal, že veřejnost v nadpoloviční většině se přiklání k názoru, že cizinci jsou důvodem nárůstu kriminality na našem území. Výzkum také ukázal, že mezi veřejností je názor, že cizinci se podílejí na zhoršení s ohrožujícím faktorem náš způsob života.

Sběrem těchto dat, který v rozmezí let 2017 až 2023 ukázal, že názor veřejnosti, co se týče vlivu cizinců na kriminalitu v České republice, má klesající tendenci. Nic méně stále zde převažuje názor, že cizinci jsou příčinou zvyšující se kriminality, i když tento jev, má postupem let spíše klesající tendenci. Ale to jen v tom srovnání, kolik cizinců přišlo na naše území a kolik trestných činů bylo jimi spácháno.

Samozřejmě je zde rok 2022, který se zapsal do dějin, jako rok vypuknutí válečného konfliktu mezi Ukrajinou a Ruskou federací. To odstartovalo vlnu migrace, která postihla státy východní Evropy. Cizinci prchající před válkou, mající strach o své životy, se začali usazovat i na území České republiky. S nárůstem příchozích cizinců, bylo předvídatelné, že nárůstem migrujících osob vzroste i trestná činnost spáchaná právě těmito cizinci.

„Počet zjištěných trestných činů spáchaných cizinci meziročně narostl o 2087 trestných činů, a počet trestně stíhaných cizinců vzrostl o 1463 osob“.¹⁹

Dle policejních statistik, došlo v roce 2022 k nárůstu trestných činů cizích státních příslušníků v návaznosti na nelegální migraci. Konkrétně o trestný čin dle § 340 trestního zákoníku, organizování a umožnění nedovoleného překročení státní

¹⁹ Institut pro kriminologii a sociální prevenci: *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2022*. Online. Dostupné z: https://www.iksp.cz/storage/169/479_Analyza-trendu-kriminality-v-Ceske-republice-v-roce-2022.pdf. [citováno 2024-02-12].

hranice. Tento trestný čin, jak je výše charakterizován, pojednává o takzvaných převaděčích, kteří organizují a napomáhají osobám, nedovoleně překročit státní hranici či tranzit přes naše území do jiné členské země Evropské unie.

Největším počtem osob, které nelegálně překračují státní hranici s cizí pomocí za úplatu, jsou státní příslušníci Sýrie a Afghánistánu.

V současné době je trestný čin dle § 340 trestního zákoníku, veřejností vnímán jako, skutek, který je mediálně znám, a to v tom smyslu, že osoby, které jsou převaděči převáženy přes státní hranici, nebo jen spojeni s tranzitem přes území České republiky, se skrývají v úkrytech dopravních prostředků, které jsou mnohdy na tuto činnost speciálně upraveny.

Na základě těchto skutečností je obnovený Akční plán Evropské unie proti převaděčství migrantů na období let 2021 až 2025. Jedná se v podstatě o Sdělení komise evropského parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů.

Nový pakt o migraci a azylu, je reakcí na převaděčství migrantů v Evropské unii, i mimo ní. Evropská unie činí nezbytné kroky k minimalizování převaděčství, které mnohdy ohrožuje životy převážených osob, a narušuje celkový systém, na kterém Evropská unie spolupracuje s ostatními členskými státy. Nic méně se nedaří tento druh trestného činu zastavit. To, že se Evropská unie společně s dalšími členskými státy spolupodílí na zastavení nelegální migrace, je na druhé straně snaha o to, aby byla podporována migrace legální. Aby lidé, kteří legálně migrují našli nové útočiště a byly podporovány cílovou zemí, která by jim mohla nabídnout adekvátní pracovní příležitost a dala příležitost začít znovu.

Nelegální migranti v poslední době stále častěji využívají nabídku převaděčů, než aby se do samotného tranzitu do cílové země pokusili sami. S využitím této služby je spojena i úhrada za přepravu do cílové země. Může se jednat o cestu uhrazenou ze země původu, přímo do cílové země, bez změny dopravního prostředku, nebo je zde také praxe toho, že převaděči využívají vícero možností přepravy těchto osob a trasa je rozkouskována na několik částí. Na tom se již podílí organizovaná skupina, která je přesně řízená a hierarchicky uspořádána. Během cesty se mění

dopravní prostředky, trasy, komunikační prostředky mezi převaděči a další plány, které přesně popisují situaci a její řešení v případě komplikací na cestě.

Vzhledem k častým zesíleným kontrolám na hranicích, se musejí i této situaci převaděči přizpůsobit. Neustále vyhledávají a plánují nejrůznější trasy, kterými se vydají do cílové země migrantů. Mezi nejčastější trasa ve Středomoří, která se dále dělí na západní, střední a východní. Další je západoafrická trasa, často označovanou jako atlantická.

Převaděčství ale nekončí na vnějších hranicích Evropské unie. V rámci Evropské unie jsou využívány trasy například ze Španělska, Itálie, Řecka, a to do Francie, Německa a dalších zemí, kde mohou migranti již mít rodinu, nebo nějaké příbuzné a vidinu toho, že zde najdou nové pracovní příležitosti, které je uživí, a dokáží své rodině zajistit i lepší život.²⁰

Převaděči jsou schopni velice rychle reagovat a nabízejí širokou škálu možných způsobů přepravy těchto osob. Ať se jedná o různé druhy osobních či nákladních dopravních prostředků a v nich přizpůsobené k tomu úkryty, které ale často plní funkci jen opravdu úkrytu. Hygienické podmínky zde nejsou takřka žádné, a tak jsou tyto osoby vystavení mnohdy života ohrožujícího stavu.

Za tyto služby se ale také musí zaplatit. Dnešní doba je k převaděčům velice příznivá, a to v podobě elektroniky. Mobilní telefony nabízejí širokou škálu možností komunikace jak mezi členy převaděčské skupiny, tak mezi migranty a převaděči.

Přes tyto prostředky se využívá jak zmíněná komunikace, tak mapy tras, bankovní převody a další možnosti plateb. Existují také aplikace, které jsou přizpůsobeny daným požadavkům, k usnadnění celého procesu převaděčství, ale i k získávání potenciálních migrantů.

²⁰ Institut pro kriminologii a sociální prevenci: *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2022*. Online. Dostupné z: https://www.iksp.cz/storage/169/479_Analyza-trendu-kriminality-v-Ceske-republice-v-roce-2022.pdf. [citováno 2024-02-12].

Ovšem výše platby migrantů převaděči, je různá v závislosti na druhu a úrovni poskytovaných nedovolených služeb. Rozdíly jsou také patrné v návaznosti na sociálně-ekonomickém a kulturním kontextu.

Mnohdy jsou ze strany převaděčů nabízeny služby spočívající v poskytování padělaných dokladů sloužících k legalizaci pobytového statusu migrantů. Využívají tak neznalosti, která pro ně představuje snadné získání finančních prostředků.

6.5 Druhy kriminality související s nelegální migrací

V této kapitole se nejprve zaměřím na charakteristiku trestné činnosti cizinců všeobecně a poté vymezím trestné činy, které jsou páchany osobou cizí státní příslušnosti na území České republiky.

Trestným činům spáchanými migranty je v době vysoké imigrace věnována velká pozornost veřejnosti. Kriminalita, tedy porušování právních a společenských norem, je často považována za vytvoření integračních problémů. Obecné nejistoty, které jsou vyvolány například sociálními změnami, globálními nerovnostmi, ekonomickými krizemi, válkami a konflikty v sousedních zemích, jakož i výslednými migračními procesy, získávají konkrétnější referenční bod prostřednictvím zpráv o trestných činech, spáchaných přistěhovalci.

Při tom všem jsou určité formy imigrace, zejména migrace uprchlíků, spojeny se značným rizikem pro imigranty, že se sami stanou obětí trestného činu. To vše začíná u represivních a brutálních režimů a stran (občanské) války v zemích původu a může pokračovat v tranzitních zemích s finančním vykořisťováním, násilím a sexuálními útoky ze strany například převaděčů, nebo v uprchlických táborech. V zemích, které tyto přistěhovalce přijímají, mohou být vystaveni xenofobnímu nepřátelství a útokům.²¹

²¹ Institut pro kriminologii a sociální prevenci: *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2022*. Online. Dostupné z: https://www.iksp.cz/storage/169/479_Analyza-trendu-kriminality-v-Ceske-republice-v-roce-2022.pdf. [citováno 2024-02-12].

Cílové země, které jsou považovány za hostitelské a jejich společnosti se však zaměřuje především na kriminalitu jako možný důsledek imigrace způsobené přistěhovalci. To lze opět pozorovat i v souvislosti s přílivem mimořádně vysokého počtu žadatelů o azyl. Zvláště jsou hlášeny trestné činy týkající se uprchlíků a migrantů a tyto stupňují obavy ohledně toho, do jaké míry lze řídit migrační procesy. Existují také obavy z poklesu společenského přijetí a závazku vůči uprchlíkům. To, co není v žádném případě nové, je skutečnost, že političtí aktéři doma i v zahraničí využívají emocionálně nabitě téma kriminality k vyvolání strachu a odporu vůči migrantům a vykreslují zkreslený obraz země, ve které je neustále pácháno více a více trestných činů. Pro tyto aktéry je problematika kriminality středem všeobecné krizové rétoriky, také proto, aby podpořila požadavky na stále tvrdší opatření k odvrácení migrace.

V této situaci stojí za to podívat se na klasické i novější poznatky z vědeckých studií o souvislostech migrace a kriminality, ale o tom se budu zmiňovat v další části své práce. Nic méně odpovědi na otázky o vlivu přistěhovalectví na kriminalitu, zapojení migrantů do kriminality a odpovídající příčiny jsou však složité. Migrační procesy, skupiny imigrantů a podmínky přijímání v zemích příjezdu jsou stejně rozsáhlé, jako formy kriminálního chování.

6.6 Úprava trestných činů spojených s migrací v trestním zákoníku

V trestním zákoníku je několik druhů trestné činnosti, která je úzce spojena převážně s migrací. V této části představím trestné činy, které jak jsem již zmínil, jsou předmětné k nelegální migraci.

6.6.1 Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice

Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice, je v současné činem, který má značnou pozornost, vzhledem k událostem probíhajících ve východních zemích. Trestní zákoník definuje tento čin následovně. *„Kdo pro jiného organizuje nedovolené překročení státní hranice nebo jinému umožní či mu pomáhá nedovoleně překročit státní hranici nebo jinému po nedovoleném*

překročení státní hranice umožní či mu pomáhá přepravit se přes území České republiky nebo takové přepravení organizuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti“.²²

Tento trestný čin je nejčastějším skutkem, který je spojován s nelegální migrací.

Objektem tohoto trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice je zájem na zabránění pomoci či organizování nelegálního překračování státní hranice třetí osobou. Zjednodušeně nazýván „převaděč“. Je zde zájem k potlačování činnosti nelegálních převaděčů lidí a v jistém smyslu také zájem na ochraně a kontrole státních hranic. To, že přes hranice jsou prostřednictvím převaděčů přemísťovány osoby, které mají statut nelegálního migranta, tak je zřejmé, že tento trestný čin, jak je zde popsán, není přímo použitelný proti osobám, které neoprávněně překračují hranice. Vtahuje se tedy pouze na jinou osobu, nebo osoby, které organizují a napomáhají k nedovolenému překročení státní hranice.

V další části bude tento trestný čin postupně rozebrán na jednotlivé části a vysvětlen.

V tomto trestném činu je již samotné organizování či pomoc, a tak trestný čin dle § 340 odst. 1 trestního zákoníku, je dokonán v okamžiku, kdy je ukončeno organizátorské, nebo pomocnické jednání. Nic méně, k žádnému překročení státní hranice ani nemusí dojít, a pro to tento čin řadíme mezi tak zvané konkrétně ohrožovací.²³

Další zajímavostí je to, že zákonodárce v § 340 výslovně kriminalizoval jen taková jednání, jako je účastenství ve formě organizování či pomoci. Lze konstatovat, že trestný není sám o sobě návod třetí osobě k nedovolenému překročení státní hranice. Pokud ale návod bude součástí jednání naplňujícího znak organizátorství či pomoci, tak jeho trestní odpovědnost vyloučena není.

²² ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. s. 2755. ISBN 978-80-7400-807-8.

²³ ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. s. 2756. ISBN 978-80-7400-807-8.

Co se týče nedovoleného překročení státní hranice, tak typickým pro trestný čin dle § 340 je právě tranzit, přes území České republiky. Tento čin ve své podstatě zahrnuje jednání, kterým osoba vstupuje na území České republiky, ale také když toto území opouští.

Tedy trestnost tohoto činu je podmíněna nedovoleným překročením státní hranice, nikoliv však pokud se jedná jen o jeho nedovolený pobyt. V tomto duchu může být konstatováno, že pokud pachatel tohoto činu jednal vůči osobě, která překračuje státní hranice dovozeným způsobem, a až poté se zjistilo, že této osobě zaniklo oprávnění pobytu na území České republiky, ale pachatel dále napomáhá k pobytu této osoby, není trestně odpovědný dle ustanovení § 340, ale je zde možnost trestní odpovědnosti pachatele pro trestný čin dle § 341, tedy k napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky.

V současné době, kdy je Česká republika vázána schengenským „*acquis*“, může být tento skutek naplněn pouze na vnějších schengenských hranicích, tedy na mezinárodních letištích, nebo při dočasném obnovení hraničních kontrol.

Dalším jednáním, které je součástí tohoto trestného činu, je organizování nedovoleného překročení státní hranice pro jiného. Toto jednání je trestné podle § 340, jen tehdy pokud překročení státní hranice uskutečňují jiné osoby, než je osoba samotného pachatele.

Pojem organizování napovídá, že je zde předpoklad zapojení se více osob do daného jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu dle § 340. Nic méně je zde i předpoklad, že mimo osobu pachatele se může jednat jen o jednu osobu odlišnou od osoby pachatele. Samozřejmě je zde podstatné to, že tato osoba musí naplňovat znak pomoci ve formě účastenství dle ustanovení § 24 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku.

Co se týče pojmu „organizuje“, ten je ukotven v § 24 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, jakožto forma účastenství.

Z pohledu umožnění či jiné pomoci osobě k nedovolenému překročení státní hranice, lze konstatovat, že tento znak je obdobný, jako pomoc, ve formě účastenství dle § 24 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku. Je zde shodné i to, že pachatel svoji pomoc musí poskytovat nejméně jedné osobě odlišné od něj.

Pojem umožnění, lze vyložit jako situaci, kdy při fyzickém překročení státní hranice, tento pachatel nijak neasistuje, ale jeho činností bylo vytvoření podmínek pro překročení státní hranice osobám, které už bylo snadno proveditelné. A to například v situaci, kdy tyto osoby dovezl do blízkosti státní hranice a těmto osobám již nic nebránilo v překročení.

Pomáhání dle § 340 odst. 1 trestního zákoníku, je možné po obsahové stránce vykládat také jako formu účastenství²⁴, a to tak, že se může jednat i o pomoc psychickou, ve formě slibu osobě, která překračuje státní hranici po tomto překročení.

Například se může jednat o příslib toho, že po překročení státní hranice na tuto osobu bude čekat na území cizího státu vozidlo, kterým bude posléze pokračovat v cestě.

V další fázi bude rozebráno, umožnění, pomoc či organizování přepravy přes území České republiky, po nedovoleném překročení státní hranice. Aby tento čin naplnil tyto varianty, je třeba zmínit, jakým způsobem musí pachatel jednat. Tak tedy, pachatel, který pomáhá osobám přepravit se přes území Česká republiky, nebo jejich přepravu organizuje, musejí tyto osoby předem naplnit podmínku, že před samotnou přepravou musely neoprávněně překročit státní hranici. Tedy hranici z cizího státu do České republiky.

²⁴ ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. s. 2760. ISBN 978-80-7400-807-8.

Podstatou věci není to, jestli pachatel napomáhal, nebo organizoval překročení území České republiky. Zde je podstatné to, že byl srozuměn s tím, že tyto osoby překročily státní hranici neoprávněně, i kdyby se na tom přímo nepodílel.

Jak z předchozího vyplývá, pachatel nemusí fyzicky osoby přepravující se přes území doprovázet a ani jim pomáhat se přepravit. Postačuje jen takové jednání, které spočívá v konání, které je nedílnou součástí přepravy. Například to, že osobám poskytne dopravní prostředek, poskytne například mapu trasy, nebo je instruuje, jak nejlépe přepravu provést.

Aby také byla naplněna podmínka „přes území České republiky“ je třeba konstatovat to, že cíl osob, které neoprávněně překročily státní hranici, musí ležet mimo území České republiky. Protože pokud by se tak nestalo, a cílovou zemí by byla Česká republika, a pachatel by organizoval, nebo pomáhal osobám se přepravit jen na toto místo, nejednalo by se naplnění skutkové podstaty trestného činu dle § 340, ale za splnění určitých podmínek by se mohlo jednat o trestný čin dle § 341 trestního zákoníku, a to o napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky.

Mezi hlavní znaky charakterizující skutkovou podstatu trestného činu, patří subjektivní stránka. Ta se dále dělí na znak fakultativní, tedy znak nepovinný a znak obligatorní neboli povinný znak.

Povinným znakem subjektivní stránky je „zavinění“, jehož formou je nedbalost, která je uvedena v ustanovení § 16 trestního zákoníku, nebo úmyslné jednání dle § 15 trestního zákoníku.

Trestní zákoník stanovuje, že *„trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel, chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn“*.²⁵

²⁵ *Trestní právo: (soubor zákonů)*. 2016. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 52. ISBN 978-80-7380-900-3.

„Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem“.

Tedy subjektivní stránka u trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice, stanovuje, že je možné spáchat tento čin pouze úmyslným jednáním, nic méně postačuje i úmysl nepřímý.

Trestní odpovědnost vzniká při situaci, kdy pachatel je srozuměn s tím, že osoba, která překračuje státní hranici činí nedovoleně, a to například i za situace, kdy se prokázala zjevně padělaným cestovním dokladem a nemá žádný jiný důvod, na který by spoléhal, že danou nedovolenost vylučuje.

K pojmu „pachatel“ trestní zákoník stanovuje definici, a to, že *„pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná“.*

„Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně“.

„Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem, v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala“.

Zjednodušeně lze popsat toto ustanovení zákona tak, že pachatelem trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice, může být jakákoliv osoba, která je trestně odpovědná. Samozřejmě se může jednat také o právnickou osobu.

Pachatelem se stává i osoba, která se dopustí neoprávněného překročení státní hranice s ostatními osobami, a který je v postavení k nim organizátorem, či pomocníkem a umožní, nebo jim pomáhá v překročení státní hranice, nebo přepravu přes území. Vzhledem k povaze činu je předpoklad rozsáhlé přípravy

a značné dovednosti koordinace. Lze se tedy domnívat, že se pachatel nachází v organizované skupině.²⁶

V dnešní době již není složité si odpovědět na otázku, jaký je důvod pachatele tento čin spáchat. Hlavní roly zde hrají peníze, tedy spáchání činu za úplatu. I když výše úplaty nehraje v naplnění tohoto znaku není rozhodující.

Dalším znakem může být získání značného prospěchu pro sebe nebo pro jiného. Co je vlastně značný prospěch? Značný prospěch představuje částku dosahující nejméně 1 000 000 Kč. Pachatel tuto částku získá pro sebe, pro někoho jiného, nebo částečně pro sebe a částečně pro někoho jiného, v souvislosti s organizováním a umožněním nedovoleného překročení státní hranice. Tato skutková podstata může být naplněna teprve, když byl tento značný prospěch reálně získán. Nicméně postačuje i nedbalostní zavinění.

Co se týče posuzování trestnosti přípravy, u trestného činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice dle § 340 trestního zákoníku, tak lze toto jednání popsat toliko, jako úmyslné jednání, které bezprostředně směřuje ke spáchání tohoto trestného činu, ale nedošlo k jejímu dokonání.

Pachatel vytváří úmyslné podmínky, které bezprostředně směřují k dokonání zvláště závažného zločinu, a to od organizování, návodu a pomoci.

6.6.2 Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky

Dalším činem, který je úzce spojován s nelegální migrací, je trestný čin napomáhání k neoprávněnému pobytu na území dle § 341 trestního zákoníku.

Ten stanovuje, že *„Kdo v úmyslu získat neoprávněný majetkový nebo jiný prospěch pomáhá jinému k neoprávněnému pobytu na území České republiky, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti“*.

²⁶ ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. s. 2760. ISBN 978-80-7400-807-8.

Nejprve tento trestný čin charakterizují rozdělením formálních znaků a znaků, které charakterizují skutkovou podstatu trestného činu. V první řadě bude popsána objektivní stránka tohoto činu, kde je stanoveno jednání mající povahu porušení zájmu chráněného zákonem. V tomto případě je zde zájem státu, na kontrole pobytu cizinců na území České republiky.

Tedy se dá říct, že objektivní stránka spočívá v pomoci jinému k neoprávněnému pobytu na území republiky. Musí zde však být úmyslné jednání, které spočívá v získání neoprávněného majetkového, nebo jiného prospěchu. A pro to se jedná o zvláštní formu účastenství.

Jak již názvu trestného činu vyplývá, je zde důležité zmínit problematiku neoprávněného pobytu. Ve své podstatě se jedná o neoprávněný pobyt, který je v rozporu s příslušnou právní úpravou pobytu cizinců na území republiky.

Pobyt cizinců na území České republiky byl výrazně ovlivněn vstupem České republiky do Evropské unie. Česká republika je vázána sekundárním unijním právem o pobytu osob ze třetích zemí, ale také ve vztahu k pobytu osob členských států Evropské unie. Nic méně je pravdou, že podmínky pobytu občanů jiných členských zemí Evropské unie na našem území, jsou podstatně mírnější než podmínky pobytu osob ze třetích zemí. Neznamená to ale, že občané Evropské unie můžou pobývat na území jiného členského státu dle libosti.

Právní úprava pro pobyt cizinců na území České republiky je reprezentována zejména v zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a mnoho dalších. Navazující zákony například zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců. Je zde také nařízení Evropského parlamentu a rady 2018/1806, který stanovuje seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni.

Z hlediska viny za neoprávněný pobyt je naplnění jednání pachatele, které je třeba rozlišit. Prvním je, že cizinec na území České republiky pobýval oprávněně, ale jen například do doby, než mu bylo odňato povolení k dlouhodobému pobytu.

V druhém případě se jedná o skutek pachatele, který spočívá v tom, že na území republiky pobýval neoprávněně již od počátku.²⁷

Je zde také předpoklad toho, že pachatel mohl pomoci jinému k neoprávněnému pobytu. Jedná se o zvláštní formu účastenství ve formě pomoci k protiprávnímu činu.

Z hlediska zavinění, lze tento čin spáchat výhradně úmyslně, přičemž k jeho spáchání postačuje i úmysl nepřímý. Úmysl je dále charakterizován i jako získání neoprávněného majetkového či jiného prospěchu. Rozsah, míra nebo výše prospěchu jsou z hlediska odpovědnosti relevantní.

6.6.3 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

Trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, je trestným činem, který upravuje § 337 trestního zákoníku a který je využíván v důsledku nelegální migrace, při jednání, které naplní znaky uvedené v tomto zákoně, a to například

- *„Kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že*
- *vykonává činnost, která mu byla takovým rozhodnutím zakázána nebo pro kterou mu bylo odňato příslušné oprávnění podle jiného právního předpisu nebo pro kterou takové oprávnění pozbyl,*
- *zdržuje se na území České republiky, ačkoli mu byl uložen trest vyhoštění nebo bylo rozhodnuto o jeho správním vyhoštění“*, anebo se navzdory

uloženému trestu vyhoštění nebo rozhodnutí o správním vyhoštění na jejím území zdržuje poté, co proti němu byla bezvýsledně použita opatření směřující k jeho vycestování.

²⁷ § 119 zákona 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, a o změně některých zákonů, v posledním znění.

Pokud se zaměříme na objektivní stránku tohoto činu, tak zájem chráněný zákonem je zájem společnosti na tom, aby byl řádně dodržován výkon rozhodnutí, které ukládají orgány veřejné moci a takové již nabylo vykonatelnosti. Ustanovení § 337 ukládá ve svém znění to, že chrání výkon rozhodnutí soudu, tak rozhodnutí orgánu veřejné moci.

Druhý odstavec pojednává o tom, že pachatel, neoprávněně vstoupí na území České republiky, nebo se nehledě na uloženém trestu vyhoštění, nebo správním vyhoštění na takovém území zdržuje. Pokud osobě byl soudem uložen mimo jiné trest vyhoštění, je upravena i doba, po kterou se tato osoba nesmí zdržovat na území České republiky a je také stanovena doba pro vycestování. Tedy lhůta, ve které musí opustit území České republiky. Ta je odvislá od různých faktorů, které ovlivňují rozhodnutí soudu, při stanovené této doby. Opět je třeba říct, že daný zákon ukládá rozmezí, jaké je možné uložit, za daný trestný čin.

Doba vyhoštění může být stanovena soudem, nebo jiným orgánem veřejné moci, kdy se může jednat o dočasné vyhoštění či trvalý zákaz pobytu na území České republiky. S nadhledem lze říct, že se jedná o mírnější trest oproti trestu odnětí svobody. Vyhoštěná osoba může pobývat na území jiného státu, nebo státu ke kterému je státním příslušníkem. Samozřejmě je důležité si uvědomit, že vyhoštění a jeho aplikace je závislá na konkrétních okolnostech daného případu.

Tento trestný čin lze z hlediska zavinění spáchat výhradně úmyslným jednáním. Jednáním konkrétního pachatele, neboť se u něho vyžaduje jednání, které maří trest, ochranné opatření či zajišťovací institut.

6.6.4 Padělání a pozměnění veřejné listiny

Padělání a pozměnění veřejné listiny je trestným činem dle § 348 trestního zákoníku, který říká, že *„Kdo padělá veřejnou listinu nebo podstatně změní její obsah v úmyslu, aby jí bylo užito jako pravé, nebo takovou listinu užije jako pravou, „kdo takovou listinu opatří sobě nebo jinému nebo ji přechovává v úmyslu, aby jí bylo užito jako pravé, nebo“, „kdo vyrobí, nabízí, prodá, zprostředkuje nebo jinak zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává nástroj, zařízení nebo jeho*

*součástí, postup, pomůcku nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění veřejné listiny“.*²⁸

Trestný čin padělání a pozměnění veřejné listiny je nedílnou součástí činů cizinců, navazující se na nelegální migraci. Mimo jiné například padělání a pozměnění dokladů totožnosti, cestovních dokladů, kterých je využíváno k pobytům na území České republiky, a oprávnění pobývat a pohybovat se po území Evropské unie. Nebo dokladů, které tyto osoby opravňují vykonávat určitou činnost tímto dokladem neoprávněně nabytou. Jako je například padělaný řidičský průkaz, či jiný obdobný doklad.

Tento trestný čin poskytuje ochranu jakýmkoliv veřejným listinám, které se užívají především v právním styku.²⁹ Popisuje postih za padělání veřejné listiny, mající pro pachatele důsledky, které je povinen snášet i proti své vůli. Jako trestný čin se postihuje padělání veřejné listiny, podstatné pozměnění jejího obsahu, její opatření, nebo její přechovávání, s cílem užít veřejnou listinu jako pravou. Tedy snaha o to, aby taková veřejná listina splňovala autentičnost. Což se postupem času dostalo na takovou kvalitativní úroveň, že je podstatně těžší takovou veřejnou listinu rozpoznat od pravé. Doklady totožnosti a jim podobné mají v sobě ukryty bezpečnostní prvky, které chrání tento doklad od padělání. I když jsou zde možnosti, kterými se pachatel snaží věrohodně tento bezpečnostní prvek napodobit.

²⁸ *Trestní právo: (soubor zákonů)*. 2016. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 143. ISBN 978-80-7380-900-3.

²⁹ ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. s.2850. ISBN 978-80-7400-807-8.

Dále je trestná jak výroba takové veřejné listiny, tak její nabízení, prodej, zprostředkování nebo jiné zpřístupnění. Ale také opatření jak pro sebe, tak pro jiného. Samozřejmě je zde i výroba těchto dokladů, ke které je třeba užít pomůcky či jiné prostředky nutné k výrobě, a to včetně počítačového programu, přizpůsobeného k padělání a pozměnění veřejné listiny. Tedy jak ze zmíněného vyplývá, trestný je dokonáný čin a jednání které má přípravný charakter.

V podstatě se dá padělat či podstatně pozměnit její obsah s úmyslem ji následně využít jako pravou. Tedy první část je jednání, které ukládá padělání či pozměnění veřejné listiny v úmyslu ji užít jako pravou, a druhá část je již užití této padělané veřejné listiny jako pravé.

Veřejná listina je dle práva dělena na dva základní druhy. Na listinu veřejnou a na listinu soukromou. První zmíněnou listinu veřejnou, je listina vydávaná orgánem veřejné moci, který je oprávněn tuto veřejnou listinu vydávat, za podmínek stanovených zákonem.

Listinou soukromou, jsou všechny ostatní listiny, které nejsou listinou veřejnou, ale mají charakter například notářského zápisu. Notář, který tuto listinu sepisuje, v rámci jeho oprávnění, tak přispívá k naplnění právního vztahu, kde je tuto listinu třeba zhotovit.

Co se týče padělání veřejné listiny, tak lze tuto činnost popsat z hlediska zavinění jako úmyslné jednání, přičemž postačí úmysl nepřímý. Pachatelem může být i osoba, která byla srozuměna s tím, že jakákoliv veřejná listina může být padělána, nebo podstatně pozměněná, vzhledem k tomu, za jakých okolností tuto listinu nabyt.

Padělaná veřejná listina je vlastně věc, která se podobá a obsahuje vše co pravá veřejná listina, ale byla vytvořena osobou, která není oprávněna k výrobě, nemá potřebné vybavení pro výrobu, kdy tento postup je dán příslušným právním řádem.

Znak skutkové podstaty „užití listiny jako pravé“, je naplněn, pokud pachatel užije tuto listinu vůči jiné osobě nebo osobám, které tuto předloženou padělanou veřejnou listinu považují za pravou a přiznají této listině účinky, které odpovídají jejímu obsahu.³⁰

Pachatelem trestného činu padělání a pozměnění veřejné listiny se může stát každá osoba, která je trestně odpovědná, ale také zde není vyloučena trestní odpovědnost právnické osoby. Co se týče přípravy tohoto činu, ta není trestná, i když by tento čin naplňoval znaky uvedené v tomto zákoně. Zákon nestanovuje, že by příprava tohoto činu byla trestná.

Padělaný doklad, který pachatel vyrobí nebo podstatně změní jeho obsah, se stává produktem, který je výhradně určen k tomu, aby bylo tohoto dokladu v budoucnu užito, jako pravého dokladu.

Tak, aby tohoto dokladu bylo přímo užito je třeba ho nabídnout, prodat, zprostředkovat nebo jinak zpřístupnit jiné osobě, která za něj zaplatí. Ale je zde také možnost, kdy pachatel získá pro sebe, nebo pro jiného značný prospěch. Ve většině případů se jedná o organizované skupiny, které mají určitou hierarchii a naplňují všechny znaky, a to jak pachatele, spolupachatele a účastníka, kteří jsou uvedeny v § 22, § 23 a v § 24 trestního zákoníku.

Osoba, která padělanou veřejnou listinu užije jako pravou, jedná v úmyslu pro sebe získat nějaký prospěch. Příkladem může být nějaký druh oprávnění. Vzhledem k tomu, že migrace postupuje ze států třetích zemí a směřuje k zemím Evropské unie, ať už z jakéhokoliv důvodu, tak osoby, které jsou považovány za migranty, mají mnohdy v úmyslu si opatřit padělané doklady, za účelem získání oprávněné občana Evropské unie, co se týče pobytu a pohybu.

³⁰ ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. s. 2853. ISBN 978-80-7400-807-8.

6.6.5 Trestný čin obchodování s lidmi

Česká republika označuje obchod s lidmi za trestný čin dle § 168 trestního zákoníku a také souvisí s nelegální migrací. Pojednává o tom, že

- „Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje, přijme nebo vydá dítě, aby ho bylo užito“ a to v písmenu
- „k otroctví nebo nevolnictví, nebo
- k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo kdo kořistí z takového jednání“.

Tento čin představuje závažné porušování lidských práv a důstojnosti a dalším jednáním, které tyto osoby v daném prostředí znevýhodňuje. Mnohdy se vyskytuje v případech jako je podvádění a zneužití bezbranných osob, i třeba za použití násilí, vyhrožování a nátlaku.

Odpovědnost za tyto činy je přísně trestána a jejich cílem je ochrana obětí.

6.6.6 Neoprávněné zaměstnávání cizinců

Trestný čin neoprávněné zaměstnávání cizinců je ustanoven v § 342 trestního zákoníku, který tento čin označuje za trestný v případě, že

- „Kdo soustavně, opakovaně, za zvlášť vykořisťujících pracovních podmínek nebo ve větším rozsahu neoprávněně zaměstná nebo zprostředkuje zaměstnání cizince, který se zdržuje neoprávněně na území České republiky nebo nemá platné povolení k zaměstnání, pokud je podle jiného právního předpisu vyžadováno, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, propadnutím věci nebo zákazem činnosti“.

Tento trestný čin, neoprávněného zaměstnávání cizinců, slouží k ochraně právních podmínek pro zaměstnávání cizinců na území České republiky. Nelze jednoznačně říct, že trestnost neoprávněného zaměstnávání nastává při každém neoprávněném zaměstnání cizince.

Jak již z názvu daného ustanovení plyne, jedná se o to, že tato činnost musí být ze strany pachatele vykonávána soustavně a opakovaně, ale i za zvlášť vykořisťujících pracovních podmínek, nebo ve větším rozsahu.

Rozebráním skutkové podstaty tohoto trestného činu plyne, že objektem je zájem na dodržování podmínek, za kterých jsou cizinci zaměstnáváni na území České republiky.

Česká republika je vázána směrnicí 2009/52/ES, o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, dále jen cizinců.

V tomto případě naplnění skutkové podstaty spočívá v neoprávněném zaměstnání, nebo zprostředkování zaměstnání cizinců, kteří se na území České republiky zdržují neoprávněně či nemá platné povolení k pobytu, anebo to, že neoprávněné zaměstnání je pácháno soustavně, opakovaně, nebo za zvlášť vykořisťujících podmínek či ve větším rozsahu.

Znak vykořisťování je naplněn tehdy, jestliže pro cizince je tento výkon práce a podmínky nevýhodné, než kdyby stejná práce byla vykonávána legálně, a to činností běžně získanou na trhu práce.

Pachatelem trestného činu neoprávněného zaměstnávání je osoba, která jedná úmyslně, nebo je při nejmenším srozuměn s tím, že cizinec na území pobývá neoprávněně, nebo bez platného povolení k zaměstnání. Tedy pachatel nepředpokládá, že cizinec bude nárokovat svá práva, vzhledem k tomu, v jaké situaci se nachází. Je také třeba konstatovat, že pachatel tohoto trestného činu se může mimo jiné v jednočinném souběhu dopustit trestného činu omezování osobní svobody dle § 171, vydírání dle § 175 a útisku dle § 177 trestního zákoníku.³¹

³¹ ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. s. 2855. ISBN 978-80-7400-807-8.

7 Zhodnocení vlivu migrační vlny v roce 2022 na kriminalitu

Rok 2022 byl náročný co se týče migrační vlny z Ukrajiny, kde vypukl válečný konflikt, mezi Ukrajinou a Ruskou federací. Česká republika čelila velkému přílivu přicházejících z Ukrajiny, což zadalo potřebě jak monitorování migrace, tak její dopady na bezpečnost v České republice, a to konkrétní zaměření se na páchanou kriminalitu.

Vlivem této migrace bylo statisticky zjištěno, že příchodem velkého množství migrantů způsobilo zvýšení kriminality cizinců na území České republiky. Konkrétně se jednalo o 38 % nárůst celkové trestné činnosti cizinců oproti roku 2021.

Nejčastěji páchanými trestnými činy bylo mimo jiné maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 trestního zákoníku a padělání a pozměnění veřejné listiny dle § 348 trestního zákoníku.

I když počet spáchaných trestných činů, byl v roce 2022 dvojnásobný oproti roku 2021. Nic méně vzhledem k tomu, že příchod migrantů přesahoval běžné migrační vlny, co se týče počtu příchozích na území České republiky, byl tento nárůst kriminality cizinců snadno předpokladatelný.

7.1 Nelegální migrace a obchodování s lidmi

Ve srovnání s rokem 2021 u obchodu s lidmi, nebyl zaznamenán v roce 2021 žádný výrazný nárůst této trestné činnosti. Česká republika se potýká s touto trestnou činností, a to zejména při činech mající znaky ve formě obchodu s lidmi spojenou s prostitucí a ve formě užití těchto lidí k nuceným pracím, nebo k jiným formám vykořisťování.

Následující rok 2022, byl vystaven uprchlické krizi následkem vypuknutí válečného konfliktu na Ukrajině. Vzhledem k tomu, že do České republiky začalo proudit více žen a dětí, tak zde hrozí i nadále velké riziko jejich zranitelnosti a může se stát, že budou vystaveni nuceným pracem a vykořisťování.

Činnost pachatelů spočívá také v tom, že poškozeným nevyplácejí plnou mzdu, na kterou mají nárok, ale vyplatí jim jen část výdělku, nebo mnohdy nevyplatí nic.

Významným činitelem tohoto činu při obchodování s lidmi nebo nucených prací je tzv. „agenturní zaměstnávání“. V České republice bylo v roce 2022 zjištěno, že pracovní uplatnění tímto způsobem využili státní příslušníci z Rumunska, Bulharska, Filipín, Nepálu a Mongolska.³² Nedílnou součástí byli i moldavští státní příslušníci, kteří zde pracovali na padělané rumunské doklady, které jim sloužily ke snadnějšímu přístupu na trh práce pro občany členských států Evropské unie.

7.2 Cizinci a organizovaný zločin na území České republiky

Na základě migračních vln, vznikly organizované skupiny, převážně zastoupené cizinci, kteří se podíleli na převozu nelegálních migrantů. Pachatelé převážející nelegální migranty se často dopouštějí agresivního chování, které vede v mnohých případech ke spáchání jak přestupkového jednání, například dopravní nehody, ale také i jednání majícího znak trestného činu. Při kontrolách ze strany policie, je častým jevem nezastavení vozidla a snaha kontrole ujet, ve strachu z následků. Pachatelé si jsou dobře vědomi, jakého jednání se dopouštějí. Tento čin je vnímán jako veřejné ohrožující, tedy naplní skutkovou podstatu trestného činu dle § 272 trestního zákoníku, který stanovuje „*kdo úmyslně způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví*“. Což v tomto případě je nebezpečná jízda vozidlem, ve kterém převáží nelegální migranty. Svojí jízdou ohrožuje jak přepravované osoby, tak jiné účastníky silničního provozu či způsobí škodu na cizím majetku velkého rozsahu.

³² Ministerstvo vnitra ČR. *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky 2022*. Online. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocní-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>. [citováno 2024-02-14].

7.3 Porovnání nelegální migrace na území České republiky

K porovnání vývoje nelegální migrace, je třeba využít údaje od cizinecké policie, která je věcně příslušná k řešení této problematiky. S ohledem na rok 2022 lze konstatovat, že nelegální migrace měla v tomto roce nebývalý nárůst. Na základě údajů Cizinecké policie, bylo zjištěno celkem 29 235 osob v souvislosti s nelegální migrací na našem území. Tento počet je více jak dvojnásobný oproti roku 2021. V roce 2021 bylo celkem zaznamenáno 11 170 osob při nelegální migraci.

Na základě těchto údajů lze konstatovat, že nelegální migrace minimálně v posledních 3 letech zaznamenává velký nárůst. Ani období pandemie covidu-19, která byla ve znamení opatření na vnitřních i vnějších schengenských hranicích, se nepodařilo nijak významně omezit nelegální migraci.

V roce 2020 bylo celkem zaznamenáno 7 093 osob, které nelegálně překročily státní hranice. I tento počet znamenal nárůst o téměř 20 % oproti roku 2019.³³

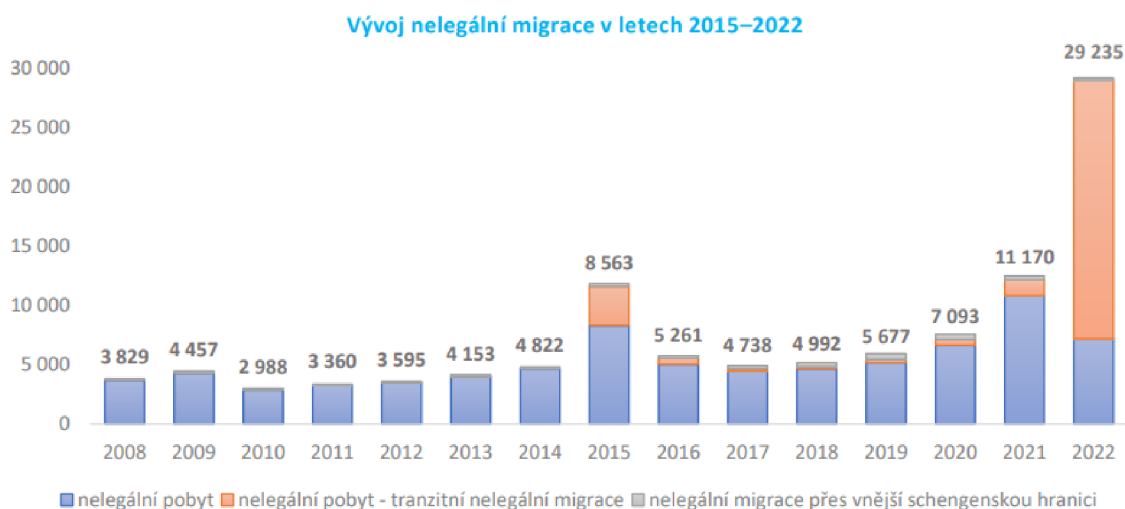
Ovšem celkový počet nelegálních migrantů, kteří překročili vnější hranice Evropské unie, potažmo Schengenu, byl v roce 2020 v celkovém počtu 123 179 osob. V roce 2021 to bylo 189 760 osob a v roce 2022 se jednalo o 321 001 osob. V České republice bylo v roce 2022 zjištěno celkem 29 034 osob a 201 nelegálních migrantů, kteří byli zjištěni na vnější schengenské hranici.

Z dostupných zdrojů Cizinecké policie šlo u 74 % zjištěných nelegálních migrantů o migraci tranzitní. Což znamená, že tito migranti cestovali přes území České republiky do jiných členských zemí Evropské unie.³⁴

³³ Institut pro kriminologii a sociální prevenci: *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2022*. Online. Dostupné z: https://www.iksp.cz/storage/169/479_Analyza-trendu-kriminality-v-Ceske-republice-v-roce-2022.pdf. [citováno 2024-02-12].

³⁴ Institut pro kriminologii a sociální prevenci: *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2022*. Online. Dostupné z: https://www.iksp.cz/storage/169/479_Analyza-trendu-kriminality-v-Ceske-republice-v-roce-2022.pdf. [citováno 2024-02-12].

Graf č. 1: Vývoj nelegální migrace v letech 2015–2022

Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky³⁵

K nedovolenému překročení státní hranice bylo užita i cesta přes vnější schengenskou hranici, kterou v České republice představují mezinárodní letiště. Jedná se celkem o pět letišť, které mají statut mezinárodního letiště, jsou jimi Praha Ruzyně, Pardubice, Ostrava – Mošnov, Brno – Tuřany, Karlovy Vary. Nejčastěji bylo k nelegální migraci využíváno mezinárodní letiště Praha – Ruzyně, kde bylo zaznamenáno celkem v roce 2022 198 osob a v roce 2023 toto číslo vzrostlo na 365 osob.

Mezinárodní letiště Pardubice zaznamenalo celkem za rok 2022 pouze 2 osoby a v roce 2023 toto letiště nezaznamenalo žádný pokus o překročení této hranice.

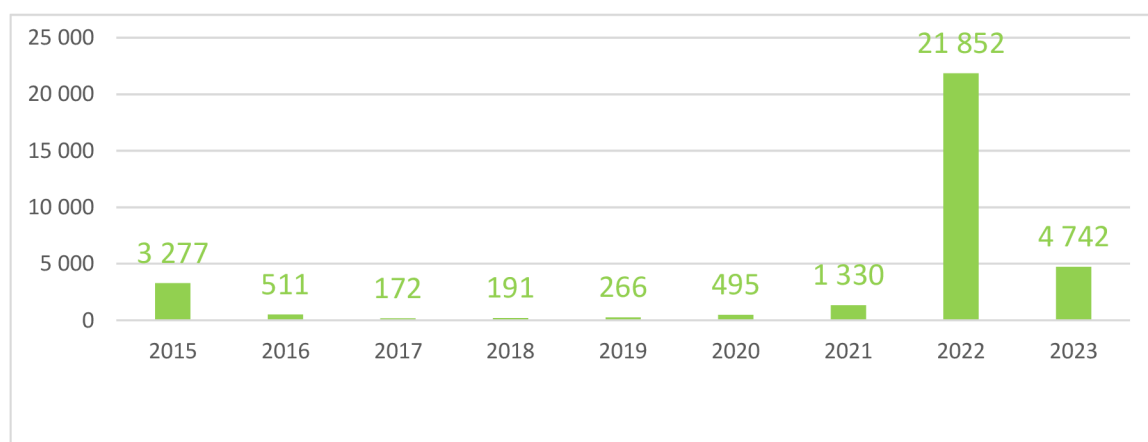
Pokud se jedná o letiště Ostrava, tak zde v roce 2022 to byla jedna osoba a v roce 2023 dvě osoby.

³⁵ Ministerstvo vnitra ČR. *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky 2022*. Online. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocní-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>. [citováno 2024-02-14].

Mezinárodní letiště Brno a Karlovy Vary v roce 2022 nezaznamenali žádnou osobu, nelegálně překračující vnější schengenskou hranici. Rok 2023 zaznamenalo letiště Brno, a to jednu osobu. Celkem tedy na vnějších hranicích, mezinárodních letišť České republiky, bylo zaznamenáno pro rok 2022 201 osob a v roce 2023 368 osob.

Dalším hodnotícím faktorem v roce 2022 a 2023 na vnějších schengenských hranicích bylo, jaká státní příslušnost převládala při nelegální migraci na mezinárodních letištích v České republice. Nejčastěji tuto hranici překročili osoby se státní příslušností Gruzie (rok. 2022 61 osob, rok 2023 73 osob). Hned za Gruzii se co do počtu překračujících osob jednalo o státní příslušníky Ruska (2022 32 osob, 2023 55 osob), Ukrajiny (2022 21 osob, 2023 43 osob), Velké Británie (2022 14 osob, 2023 22 osob), Íránu (2022 6 osob, 2023 18 osob), Moldavska (2022 5 osob, 2023 17 osob), Albánie (2022 nikdo a 2023 15 osob) a Uzbekistánu (2022 4 osoby, 2023 14 osob).³⁶

Grafč. 2: Vývoj tranzitní nelegální migrace v ČR 2015–2023

Zdroj: Policie České republiky³⁷

³⁶ Institut pro kriminologii a sociální prevenci: *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2022*. Online. Dostupné z: https://www.iksp.cz/storage/169/479_Analyza-trendu-kriminality-v-Ceske-republice-v-roce-2022.pdf. [citováno 2024-02-12].

³⁷ Policie České republiky. *Vyhodnocení nelegální migrace 2023*. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/web-informacni-servis-zpravodajstvi-vyhodnoceni-nelegalni-migrace-2023.aspx>. [citováno 2024-02-15]

Graf č. 2 představuje vývoj tranzitní nelegální migraci na území České republiky. Z grafu je patrné, že tranzitní nelegální migrace od roku 2015 klesla na minimum až do roku 2021. V roce 2022 došlo k masivnímu nárůstu nelegální migrace, kdy počet nelegálních migrantů převyšoval dosavadní čísla od roku 2015. Na základě opatření policie, kdy šlo o znovuzavedení hraničních kontrol, toto číslo kleslo. Tedy je předpoklad, že migrační trasa se ubírala přes jinou tranzitní zemi do cílové země.

7.4 Podíl cizinců na celkovém počtu spáchaných trestných činů a trestně stíhaných osob 2015–2022

Cizinci se určitou měrou podílejí na kriminalitě na našem území, pro to bylo třeba tyto činy monitorovat a statisticky mapovat. Graf vyobrazený níže představuje počet trestné činnosti spáchané cizinci na území České republiky za rok 2015–2022. Předkládá počty všech osob páchající trestnou činností na území, ale také zobrazuje trestnou činnost páchanou cizinci. Z veřejného mínění je patrné, že ve společnosti převažuje názor, že cizinci mají negativní vliv na kriminalitu. Nic méně z dostupných zdrojů je patrné, že vzhledem k počtu skutkům, tak počtu stíhaných osob, má kriminalita cizinců spíše klesající tendenci.

Graf č. 3: Podíl cizinců na celkovém počtu spáchaných trestných činů za rok 2015–2022

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celkový počet přímo objasněných trestných činů	112 141	101 678	94 890	92 795	93 202	77 786	72 493	81 474
Celkový počet trestných činů spáchaných cizinci	7 894	8 090	8 044	7 932	8 197	6 350	6 340	8 427
Podíl cizinců na celkovém počtu TČ	7 %	7,9 %	8,5 %	8,4 %	8,7 %	8,1 %	8,7 %	10,3 %
Celkový počet trestně stíhaných osob	101 881	93 379	87 168	84 990	86 209	75 405	69 749	75 474
Celkový počet trestně stíhaných cizinců	7 264	7 552	7 708	7 817	8 122	6 367	6 434	7 897
Podíl cizinců na celkovém počtu stíhaných osob	7,1 %	8,1 %	8,8 %	9,2 %	9,4 %	8,4 %	9,2 %	10,5 %

Zdroj: Institut pro kriminologii a sociální prevenci³⁸

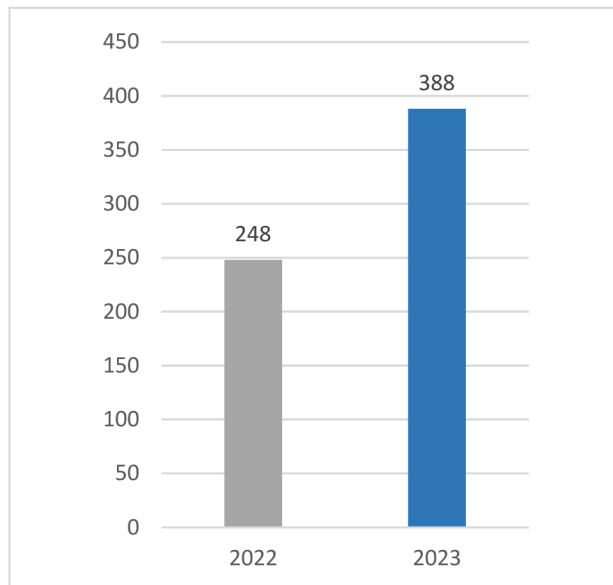
7.5 Porovnání trestných činů cizinců při nelegální migraci

Trestných činů, které souvisejí s nelegální migrací, bylo v roce 2022 celkem 2 212, převážně cizinců, kteří byli trestně stíháni. Jednalo se o trestné činy maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 trestního zákoníku a trestný čin dle § 340 trestního zákoníku spočívající v organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice. Společně s uvedenými trestnými činy je také trvale stíhán trestný čin dle § 348 trestního zákoníku, a to padělání a pozměnění veřejné listiny.

Grafické vyobrazení níže ukazuje tranzitní nelegální migraci navazující na trestní stíhání zahájené proti konkrétní osobě pro trestný čin organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 trestního zákoníku.

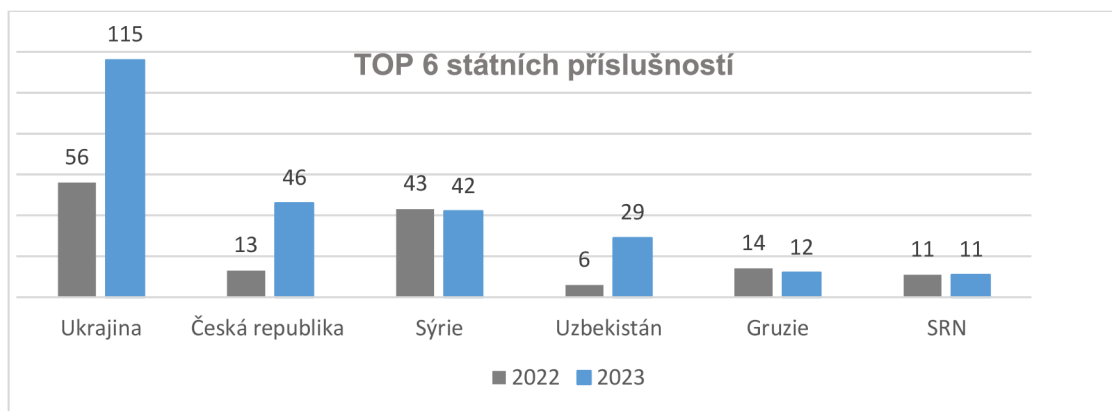
³⁸ Institut pro kriminologii a sociální prevenci: *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2022*. Online. Dostupné z: https://www.iksp.cz/storage/169/479_Analyza-trendu-kriminality-v-Ceske-republice-v-roce-2022.pdf. [citováno 2024-02-12].

Graf č. 4: Počty cizinců trestně stíhaných při nelegální migraci

ZDROJ: Policie České republiky³⁹

Graf č. 5: Tranzitní nelegální migrace – státní příslušnost u trestního stíhání zahájené proti konkrétní osobě

Zdroj: Policie České republiky⁴⁰

³⁹ Policie České republiky. *Vyhodnocení nelegální migrace 2023*. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/web-informacni-servis-zpravodajstvi-vyhodnoceni-nelegalni-migrace-2023.aspx>. [citováno 2024-02-15]

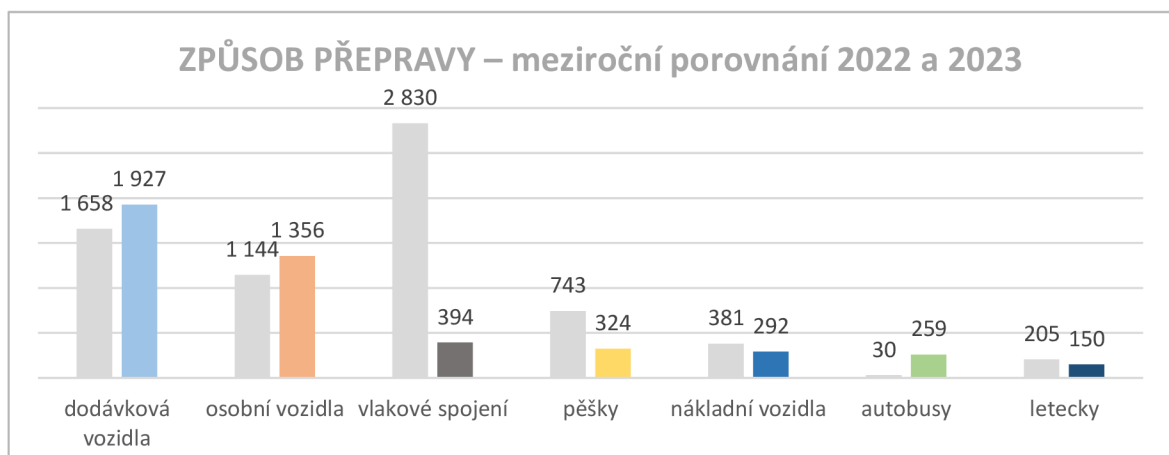
⁴⁰ Policie České republiky. *Vyhodnocení nelegální migrace 2023*. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/web-informacni-servis-zpravodajstvi-vyhodnoceni-nelegalni-migrace-2023.aspx>. [citováno 2024-02-15]

Dalším trestným činem, který navazuje na nelegální migraci je trestný čin násilného překročení státní hranice dle § 339 trestního zákoníku. Společně s tímto činem bylo zahájeno trestní stíhání osob za trestný čin napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky dle § 341 trestního zákoníku a trestný čin porušení předpisů o mezinárodních letech dle § 343 trestního zákoníku. Ve srovnání počtu cizinců, páchajících uvedené trestné činy, bylo ve srovnání s rokem 2021 o 205 osob více.

K trestnému činu organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice bylo v období let 2022 a 2023 užito několik druhů přepravy nelegálních migrantů.

Níže uvedený graf představuje užitý druh dopravy a počet osob, které ji využily, společně s počtem osob, které překročily státní hranici pěšky.

Graf č. 6: Vyobrazení užitého druhu dopravního prostředku a počet osob, které ji využily, společně s počtem osob, které překročily státní hranici pěšky

Zdroj: Policie České republiky⁴¹

⁴¹Policie České republiky. *Vyhodnocení nelegální migrace 2023*. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/web-informacni-servis-zpravodajstvi-vyhodnoceni-nelegalni-migrace-2023.aspx>. [citováno 2024-02-15]

Závěr

Bakalářskou práci na téma „trestná činnost cizinců na území České republiky v návaznosti na nelegální migraci“ jsem zpracoval tak, aby bylo možné zodpovědět otázky, které jsem si stanovil v úvodu této práce.

V první řadě je třeba si uvědomit, že nelegální migrace se rozděluje na dvě základní části. Jednou z nich je nelegální pobyt na území České republiky, kterým se rozumí tranzitní nelegální migrace, a v druhém případě je to nelegální migrace přes vnější schengenskou hranici. Aby bylo možné porovnání, které nelegální migrace bylo v předchozích letech využito nejvíce, bylo potřeba analyzovat výstupní údaje Policie České republiky, respektive služby cizinecké policie, která je v této věci věcně příslušná. Výsledek byl jednoznačný, a to, že nejvíce nelegálních migrantů využilo pozemní cestu, tedy tranzit přes území České republiky.

Poté bylo třeba, za použití komparativní metody, z dostupných informací Ministerstva vnitra zjistit a porovnat vývoj trestných činů cizinců v České republice, a poté analyzovat jednotlivé trestné činy, které jsou spjaty s nelegální migrací. Z provedené analýzy dostupných dat vyplývá, že nejčastějším trestným činem v návaznosti na nelegální migraci, byl trestný čin organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice. Jedná se tedy o takzvané převaděčství, které je hojně využíváno, a představuje zdroj finančních prostředků pro organizované skupiny.

Vzhledem k tomu, že veřejnost má za to, že vlivem nelegální migrace došlo k nárůstu kriminality páchané cizinci, tak v úvodu stanoveným cílem této práce bylo potvrdit či vyvrátit tuto teorii. Představil jsem porovnání, celkového počtu spáchaných trestných činů cizinci, s počtem nelegálních migrantů, kteří pobývali na území České republiky. Aby bylo možné zjistit, zda trestná činnost páchaná v důsledku nelegální migrace přispěla k nárůstu kriminality na našem území.

Komparací dat jsem dospěl k závěru, že vlivem nelegální migrace a s tím spojených trestných činů, nijak výrazně neovlivnilo navýšení kriminality na území

České republiky. Spíše je třeba a důležité nelegální migraci věnovat pozornost, z hlediska statistik a analýzy dat, aby bylo možné přijmout účinná opatření, a tím minimalizovat negativní vliv na společnost a bezpečnost.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

1. ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení a provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1.
2. KÖRBL, Hugo. *Zákon o státním občanství České republiky: komentář*. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-736-1.
3. SMETANA, Miloslav. *Cizinecká policie a evropské právo: přehled vybraných předpisů evropského práva upravujících cizineckou problematiku: stav k 1. září 2021*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2021. ISBN 978-80-7251-509-7.
4. SMETANA, Miloslav. *Činnost cizinecké policie I: stav k 1. září 2021*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2021. ISBN 978-80-7251-526-4.
5. ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. ISBN 978-80-7400-807-8.
6. *Trestní právo: (soubor zákonů)*. 2016-. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016-. ISBN 978-80-7380-900-3.
7. UHEREK, Zdeněk; HONUSKOVÁ, Věra; OŠŤÁDALOVÁ, Šárka a GÜNTER, Vladislav. *Migrace: historie a současnost*. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. ISBN 978-80-905942-9-6.
8. VLČKOVÁ, Alena. *Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a související předpisy (s výkladem): právní úprava k 1.8.2003*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-024-8.

Seznam zdrojů z webových stránek

1. EUR-Lex. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí.* Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32008L0115>. [citováno 2024-02-10].
2. Evropský parlament. *Prameny a práva Evropské unie.* Online. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/6/prameny-a-pusobnost-prava-evropske-unie>. [citováno 2024-02-10].
3. Institut pro kriminologii a sociální prevenci: *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2022.* Online. Dostupné z: https://www.iksp.cz/storage/169/479_Analyza-trendu-kriminality-v-Ceske-republice-v-roce-2022.pdf. [citováno 2024-02-12].
4. Ministerstvo vnitra ČR. *Nelegální migrace v České republice-aktuální informace o migraci.* Online. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nelegalni-migrace-v-ceske-republice.aspx>. [citováno 2024-02-05].
5. Ministerstvo vnitra ČR. *Struktura odboru azylové a migrační politiky.* Online. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/struktura-odboru-azylove-a-migracni-politiky.aspx>. [citováno 2024-02-10].
6. Ministerstvo vnitra ČR. *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky 2022.* Online. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocní-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>. [citováno 2024-02-14].

7. Policie České republiky. *Vyhodnocení nelegální migrace 2023*. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/web-informacni-servis-zpravodajstvi-vyhodnoceni-nelegalni-migrace-2023.aspx>. [citováno 2024-02-15].

Legislativa

1. Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník, v posledním znění.*
2. Zákon č. 186/2013 Sb., *o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů, v posledním znění.*
3. Zákon č. 326/1999 Sb., *o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v posledním znění.*